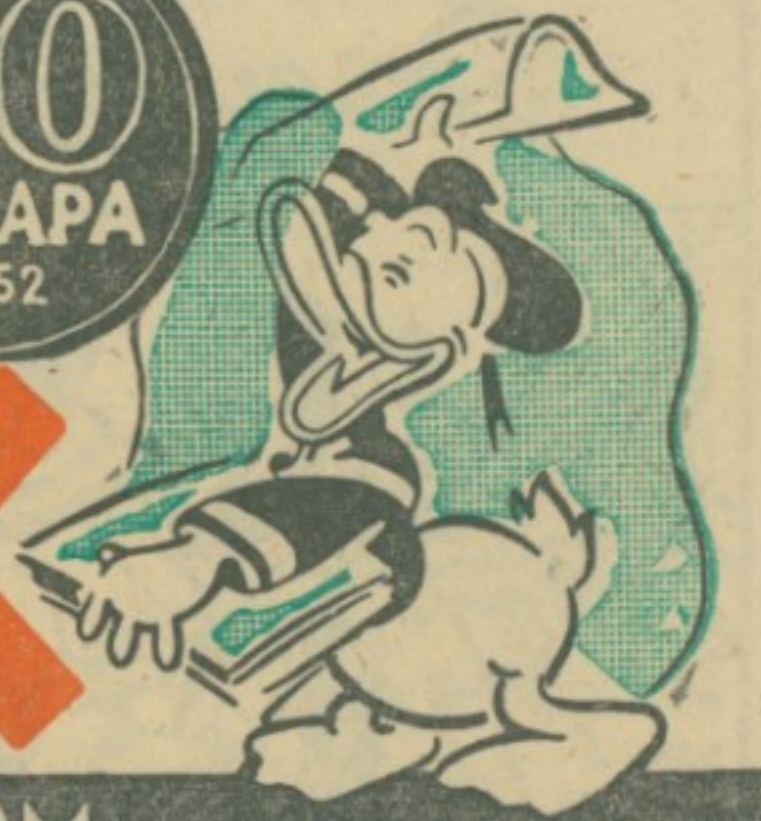

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

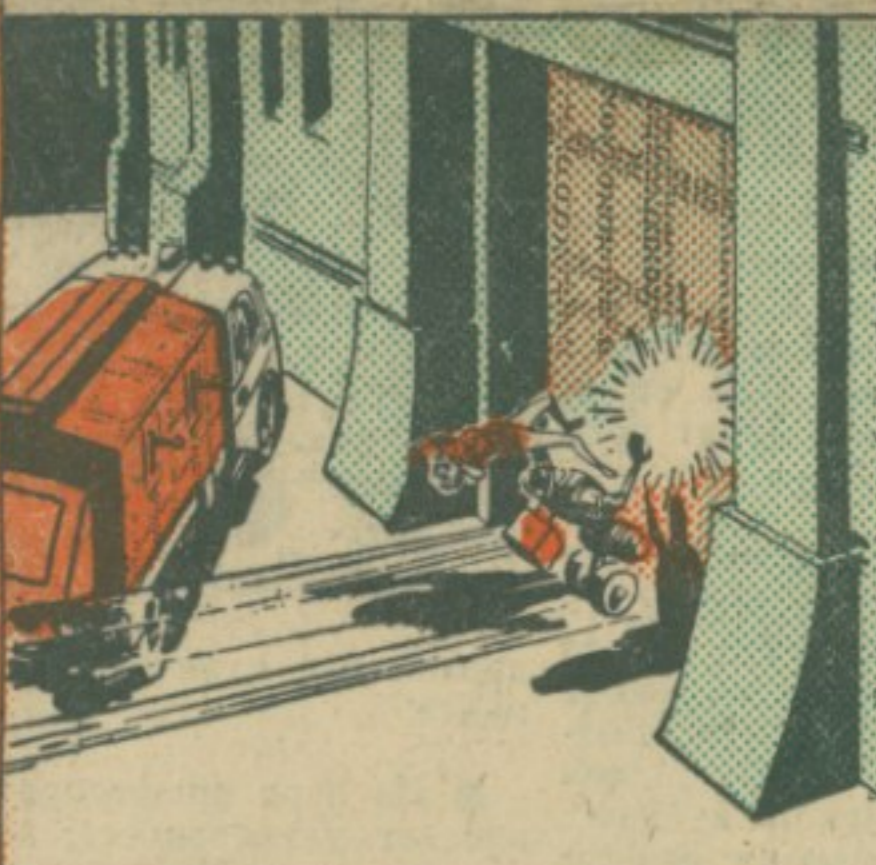
20
ДИНАРА
1952

Година XXV. Број 633
Субота, 15. фебруар 1964.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

УМЕСТО НОВИНА

Док се за новине још није знало, многи владари нису се ослањали само на извештаје својих министара и саветника већ су, често, више пажње и поверења поклањали речима и обавештењима својих дворских будала који су, вероватно једини на двору, и мали привилегију да кажу истину, чак и када је непријатна.

Дворске луде сусреће мо већ у старом веку, затим на дворovima источњачких владара, а касније још чешће: кад год се нека династија домогла власти и раскоши. Знамо да је дворску луду имао Филип Македонски, калиф Харун-ал-Рашид (9. век), као и мексички краљ Монтезума.

Римски цареви држали су за своју забаву ла кривјаше и глумце, док се у раном средњем веку владари на Западу и у Византији, као и први арапски калифи радије окружавали песницима, образованим љу-

дима и особама хитрог и оштрог језика. У доба каснофеудалне расцепкости на мале државе и државице, ти разни сини владари утврдили су се да, имитирајући велике, што раскошније уреде свој двор. У то време дворска луда постаје готово обавезан реквизит на свим дворovima.

Иако обучен у нарочито накарадну рухо (а понекад и сам физички деформисан), дворска луда је уживао велику слободу изражавања и критике често опасне за поједине чланове дворског круга.

Дворских луда има на свим европским дворovima до 18. века. У Немачкој и Русији задржали су се још један век више.

Спомен на дворске луде задржао се још у најживијим делима (Шекспир, По, Иго, Дамас), у сликарству (Холбајн, Веласкез) и опери (чувени Вердијев Риголето, и др.).

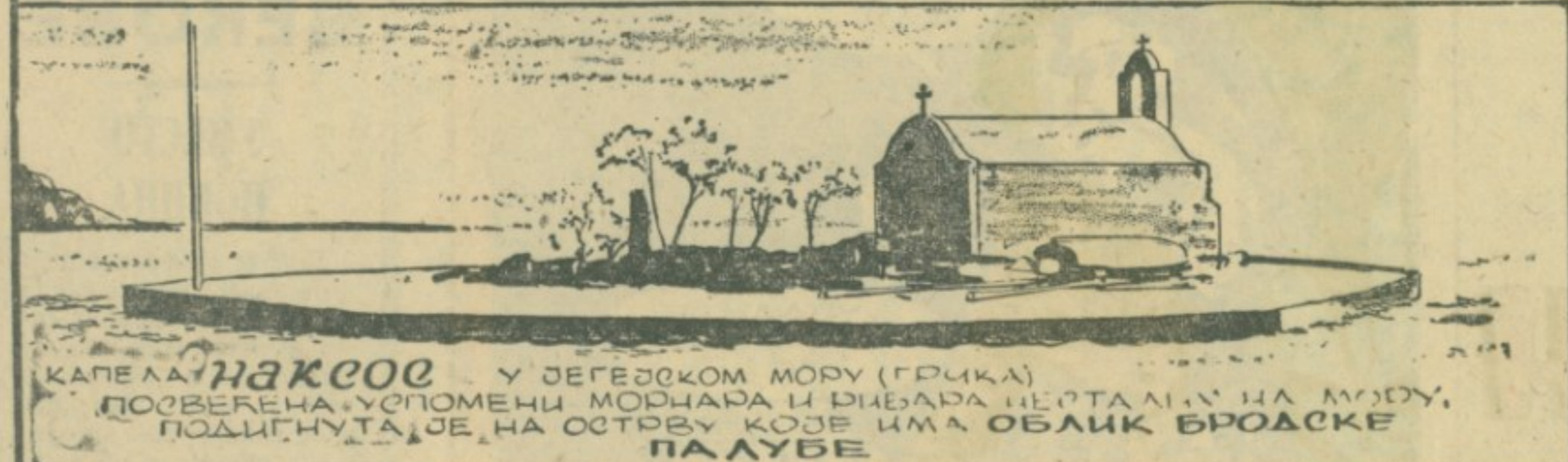
У ОВОМ БРОЈУ: Вук сџу-
џа у борбу и како је из-
гдаш »РЈЕЧНИК«. На сџо-
редним колосецима. Весџи
и занимљивостџи. Мајсџо-
ри најсџрашњијеј ошџрова.
Дџобој са Фон Брауном.

Ripley Веровали или не!

ЖИВИ МОСТ

УЖЕ ПОМОЋУ КОГА ПУТНИЦИ ПРЕЛАЗЕ РЕКЕ У ЕТИОПИЈИ ДРЖЕ ЗАТЕГНУТО ДРЕ ГРУПЕ ЛУДИ УЖЕ СЕ НИКАД НЕ ВЕЗУЈЕ ЗА НЕКО ЧВРСТО УПОРИШТЕ!

КАПЕЛА НАКЕОС У ЈЕГЕЈСКОМ МОРУ (ГРИКА) ПОСВЕЋЕНА УСПОМЕНИ МОРНАРА И РИБАРА НЕСТАЛИХ НА МОРУ, ПОДИГНУТА ЈЕ НА ОСТРВУ КОЈЕ ИМА ОБЛИК БРОДСКЕ ПАЛУБЕ

ЈАЈЕ РАЗБИ-
ЛА ЈЕ ДО-
ЛОРЕД
-ВИСВЕД
ИЗ САН-
ФРАН-
ЦИСКА
(САД)

ЛУПОВИ
КОЈЕ СУ НЕ-
КАД ДАЈАЦИ СА
БОРНЕА УПОТ-
РЕБЉАВАЛИ
КАО НОВАЦ,
СЛУЖИЛИ СУ
ИСТОВРЕМЕ-
НО И ЗА СА-
ХРАЊИВАЊЕ
ДЕЦЕ!

ЈЕДНО
**КАТАЛПА
ДРВО**
ИЗРАДЛО
ЈЕ КРОЗ
БЕТОН
КРАЈ ЈЕДНЕ
БЕНЗИНСКЕ
ПУМПЕ У
ГРАДУ
БРЕЗНУ
(САД)

НАЈДУЖИ ВИАЛИНИ У ИСТОРИЈИ

ФАРАОН ПЕПИ II
ВЛАДАО ЈЕ
ЕГИПТОМ ОД 2375.
ДО 2281. ГОДИНЕ
ПРЕ НАШЕ ЕРЕ
- ПУНЕ 94 ГО-
ДИНЕ!

НА СПОРЕДНИМ КОЛОСЕЦИМА

● Биографи Ивана Михајловича Сеченова (1829—1905) сећају се да се „отац руске физиологије“ и професор универзитета у Лењинграду, одушевљено бавио музиком и да је радо певао. У његовом некадашњем кабинету, а сада меморијал-соби Сеченова на Медицинском институту, који данас носи његово име, чува се воштани ваљак на коме је „записана“ једна шаљива песмица у његовом вокалном извођењу.

● Димитриј Иванович Менделеев (1834—1907), једна од најзначајнијих личности на пољу хемије и творац Периодичног система хемијских елемената, страшно се занимао повезивањем књига и израдом путничких кофера од картона. Једном, када је научник куповао материјал потребан за овај занат, неко је запитао трговца: „Ко је овај?“ Шта? Зар је могуће да

не знате? Њега сви познају. То је познати мајстор за кофере Менделеев! — одговорио је продавац. Научник је чуо ове речи и био је веома поласкан овом оценом. Није нимало замерио што трговац, очигледно, није имао ни појма о његовом правом занимању.

Предмете које је израђивао од картона Менделеев је поклањао својим пријатељима. Висококвалитетни лепак, неопходан материјал у овом занату, Менделеев је сам прављао. Његова друга велика страст била је — шах.

● У историји руске медицине добро је познато име Владимира Ивановича Даља (1801—1872), војног лекара кога су Пушкинови пријатељи позвали да укаже помоћ смртно рањеном песнику. Даљем се, са правом, поносе и филолози: његов „Велики речник руског језика“ и збирка „Пословице руског језика“ ни до данас нису изгубили ништа од свог значаја. Чак и у нашим енциклопедијама после Даљовог имена не стоји ње-

СОВЈЕТСКИ НАУЧНО-ПОПУЛАРНИ ЧАСОПИС „НАУКА И ЖИВОТ“ ДОНЕО ЈЕ У ЈЕДНОМ ОД ПОСЛЕДЊИХ БРОЈЕВА ЗАНИМЉИВ ЧЛАНАК О „СПОРЕДНИМ ЗАНИМАЊИМА“ ИСТАКНУТИХ РУСКИХ НАУЧНИКА.

гово право, већ споредно занимање: писац и лексикограф, саставио велики руски речник у 4 тома на коме је радио више од 40 година.

● Истакнутог хемичара Александра Михајловича Бутлерова (1828—1886), твораца појма „структура“ хемијских једињења, сматрали су његови савременици као великог стручњака за пчеларство. Он је чак био изабран за председника Руског пчеларског друштва.

● У биографији руског математичара Николаја Ивановича Лобачевског (1793 до 1856), оснивача неуклидске геометрије која је, поред осталог, постала основ Ајнштајновог схватања у општој теорији релативности, постоји и

овај податак: Московско пољопривредно друштво наградило га је сребрном медаљом као пионира научне агрономије који је постигао велике успехе у воћарству и пољопривреди уопште.

● Године 1917. Академија наука доделила је „Пушкинову награду“ за најбољи превод у руској литератури професору зоологије и упоредне анатомије војно-медицинске академије Николају Александровичу Холодковском (1858 до 1921). Награда му је додељена за превод Гетеовог „Фауста“ пропраћеног коментарима. Поред тога он је превео на руски језик Милтзенов „Изгубљени рај“ и читао низ Шилерових, Бајронових и Шекспирових дела.

● Велики математичар и физичар Леонард Ејлер (1707 до 1783) озбиљно се занимао музиком. Године 1739. он је чак издао књигу „Опит нове теорије музике“.

● Сергеј Петрович Боткин (1832—1889), руски терапеут и оснивач физиолошког правца у клиничкој медицини, био је изврстан виолиончелиста. Боткин је сматрао музику „одличном освежавајућом купком“. Његови савременици записали су у својим успоменама да је Боткину три пута недељно, у 12 часова ноћу, долазило у читељ-виолиончелиста који је радио с њим више од једног часа. Ове часове Боткин је узимао готово све до своје педесете године. Чак је на службена путовања у иностранство носио своје виолиночело.

● Један од оснивача совјетске металургије Димитриј Константинович Чернов (1839 до 1921) био је познат као зналац старих виолина. Он је озбиљно проучавао рукотворне знаменитих европских градитеља виолина, па је и сам

правио ове музичке инструменте.

● Из пера професора Московског универзитета, познатог физичара Николаја Алексејевича Умова, (1846—1915), нису потекли само многи значајни радови из науке о топлиоти, магнетизму, теорије електрицитета, теорије дифузије итд., већ и књижевна дела међу којима једна историјска драма у пет чинова. Умов се, поред тога, занимао у слободним часовима и сликањем пејзажа.

● Велики руски физичар Петар Николаевич Лебедјев (1866—1912), који је нарочито проучавао притисак светлости, био је страстан планинар. Његов други „хоби“ било је учествовање (и то веома успешно) у аматерским позоришним представама.

ДАН АКЦИЈЕ ПАРТИЗАНА — СЕОСКИ ПРАЗНИК

Путем између Велике Кладуше и Топуског често су у пролеће 1942. године пролазила непријатељска возила. Вод треће чете, 2. батаљона 2. кордунског одреда је самоницијативно решио да приреди непријатељу изненађење. За место заседе је одабран мост у селу Гејковцу.

Са друге стране моста, иза зидина неке срушене

куће, постављено је пушкомитраљеско одељење које је требало да заустави возила на мосту. Када се непријатељски војници буду уредредили на кућу из ње ће их дочекати митраљезац, а с леђа ће их, из непосредне близине, нападнути остале снаге вода скривене у рувевинама спаљене куће.

У рано јутро из Топуског се указао камион пун

војника. На кабинџи су били пушкомитраљески спреми за дејство. Када је камион стигао на мост, он се пушкомитраљезом срушене куће. Први рафали су сасекли возача и официра у кабинџи. Возило је по инерцији ишло још мало и зауставило се баш на мосту. Војници су поискакали из камиона и тама када су били спремни за дејство на

срушену кућу, огласио се вод из њихових леђа. Изненадан удар је збунио војнике и сви нису могли да пруже никакав отпор. Само петорица су се спасла бекством. Остали су заробљени а партизанцима су пала у руке два пушкомитраљеза и шест пушака.

Село Гејковац је дан те акције, у којој је рањен само један партизан, узело за свој празник.

ПЕТ БЕСПОШТЕДНИХ РУНДИ

На први поглед мечевни тајландских боксера личе, као две капље воде, на сусрете професионалаца на европским ринговима. Са ла пуна дуванског дима, громки узвици продаваца пива и освежавајућих напитака, ринг окупан јарком светлошћу рефлектора и телевизијска камера што подсећа на минијатурног киклопа. Али, ево, у сами се појављује први пар учесника у предстојећим борбама. Дочекује их борбена, а ипак жељана и некоко звекетава мелодија што је изводи квартет: два бубња, бамбусова свирала и традиционално цимбало.

Боксери излазе на ринг, скидају са себе националне свилене огртаче и падају на колена молећи богове за милост. Затим, уз пратњу оркестра чија му-

зика све више подсећа на завијање разјарених сивјских мачора, почиње „вајкара“ — нешто налик на борбу, игру и религиозни обред. Сматра се да ово својеврсно „загревање“ пре стварне борбе смирује нерве, појачава крвоток и загрева мишиће. Тешко је рећи да ли је то све тачно, али је несумњиво да за време „вајкаре“ сваки од бораца покушава да уплаши противника, да делује на његову психу и да га морално сломи.

После свих ових, прилично дурних, припрема, почиње сама борба, тачније речено жестока тучњава. Ударци рукама и ногама пушће један за другим. Сваки од боксера труди се да свом противнику нанесе што више јаких удараца стопалом по вилици

или лобањи. На језику љубитеља сличних призора ти ударци се зову „капљице за успаљивање“. У борби на близини ступају у дејство и колена и лактови. На телима супарника брзо се појављују ране које крваре — што одушевљава гледаоце. Према правилима, борба траје пет рунди али, по мишљењу зналаца бокса који су боравили на Тајланду, свака ова рунда може да се мери с пет рунди у професионалном европском боксу. Веома често меч се завршава тиме што једног од противника односе с ринга право у болницу, и то са озбиљним повредама.

Енглески новинар Хјум тачно је окарактерисао тајландски бокс као „двобој у коме учествује „осам руку“.

ПОСЛЕ 25 ГОДИНА ЧЕСТИТКА »КУМИЦЕ«

Ово није прво писмо које смо примили, али га изузетно објављујемо, јер се ради о једној успомени од пре 25 година. Писмо гласи:

„Драги другови, честитам вам 25-годишњицу излажења „Политикиног забавника“. Овај лист, који је мени особито драг, повезан је са успоменом на њега, наиме, ја сам она ученица из Новог Сада, чији је купон, на коме је писало да се лист зове „Политикин забавник“, извукао прву награду. И данас, заједно са својим четрнаестогодишњим сном, пратим све доживљаје „својих“ миљеника: Микија, Шиле, Паје Патка и осталих. Много, много успеха, целом колективу у будућем раду же ли „кумица“ „Политикиног забавника“ Кочиш-Савић Антонија“.

»МАШИНСКА« БОКОНДА

Слика коју видите није на изглед ништа необична сем што је копија — и то не нарочито добра — чувене Мона Лизе. Слика је на неки начин ипак „уметност“. Наиме, њу је насликао Баварац Јозеф Абел на — машини за писање.

ПРАВИ ЖЕНСКИ ДАН

У Момоктисију, малом грчком граду, и ове године одржан је традиционални „Женски дан“. Према давној традицији, сваке године 8. јануара, све жене у граду ратосиљају се за читав тај дан свих домаћих послова. Оне се тог дана шетају, седе у кафанама где се уз кафу, пиће и цигарете картају или играју шах. Укратко: имитирају своје мужеве. За то време њихови мужеве не напуштају домове и обављају све домаће послове. Ако се међу њима и нађе какав „јунак“ који покуша да њаруши традицију, чека га непријатно изненађење: сваког мушкарца кога „улове“ на улици жене исполивају леденом водом.

СКУЛПТУРА ОД КРОМПИРА

Вероватно вам се на први поглед учинило да је ово глава неке етрурске статуе. Далеко од тога! Ово је само велики кромпир који је на својој њиви нашао један италијански сељак. Необичан кромпир тежак је 700 грама и у пресеку има 20 сантиметара.

ПАЈА ПАТАК
by WALT DISNEY

ЗЕММОТРЕС! СПАСАВАЈТЕ СЕ!

СМИРИ СЕ...САМО САМ РАЗБИО ОРАХ!

ПОСТ! ТИХО! УЈКА СТАЈИНИ НЕРВИ НЕШТО СУ МАЛО ОСЕТЛИВИ!

МОЈИМ НЕРВИМА НИШТА НЕ ФАЛИ! ЈА ВОЛИМ МУЗИКУ... СМЕТА МИ ТА ПАКЛЕНА...

...БУКА У КУЋИ... А ТИ ПРЕСТАНИ ДА ТРУПКЕШ!

СЛУШАЈТЕ! ТРКОМ У БРДА... БРАНА СЕ ПОПУСТИЛА... ЧУЈЕМ КАКО ДОЛАЗИ БУЈИЦА!

ЗАТВОРИТЕ СМЕСТА СЛАВИНУ... СМЕТАТЕ УЈКА СТАЈИ!

СПАСАВАЈТЕ СЕ! ЧУЈЕМ КАКО СЕ ЗЕМЉИШТЕ СУРВАВА!

ЗАР НЕ ЧУЈЕШ ТУ СТРАШНУ ТУТЊАВУ?!

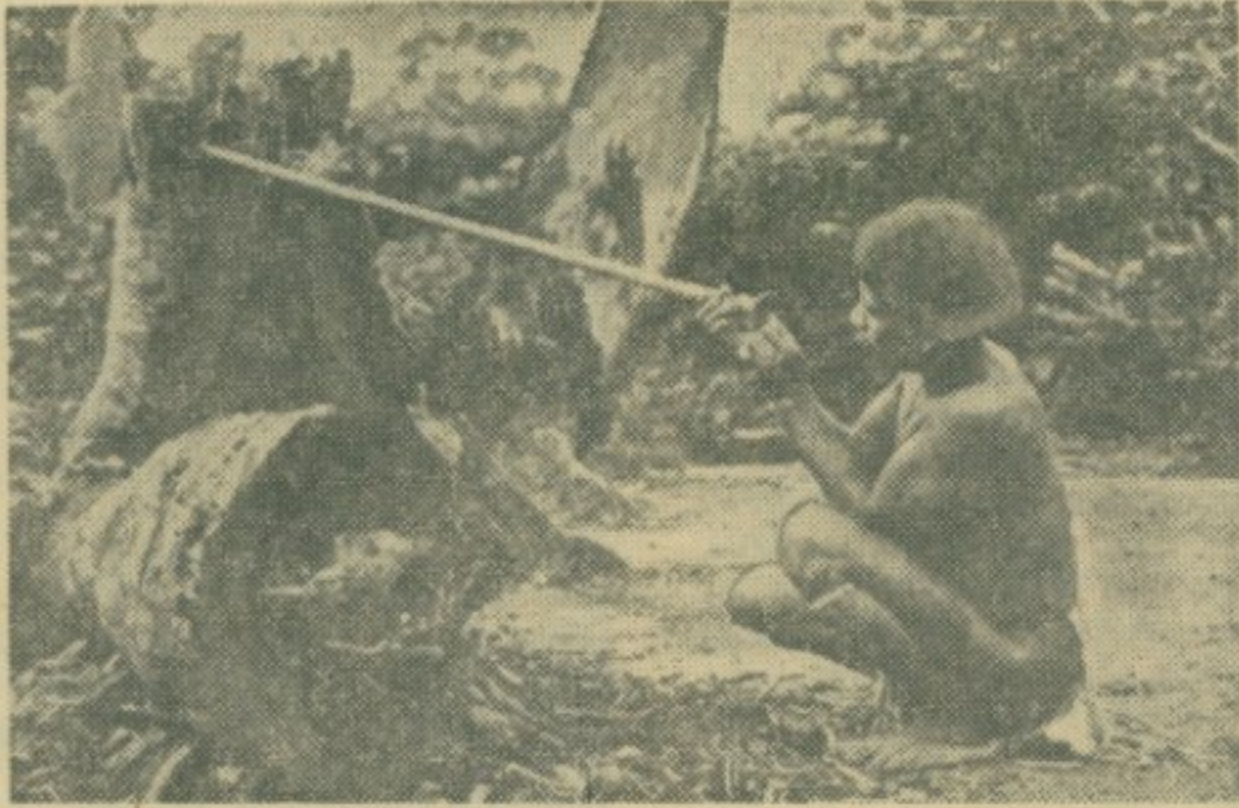
СМИРИ СЕ... УРЕДИЋУ ЈА ТО!

ЕВО! ПРЕСТАЛО ЈЕ СУРВАВАЊЕ ЗЕМЉИШТА!

А ЈА ОПЕТ ТВРДИМ ДА МОЈИ НЕРВИ НИСУ СУВИШЕ ЛОШИ... САМО СУ МИ УШИ СУВИШЕ ДОБРЕ!

WALT DISNEY

Distributed by King Features Syndicate

Сви Пиаро Индијанци се дрогирају. Они могу да издрже по неколико дана хода са 40 килограма терета на леђима. Свађе, препирке, злочини и убиства не постоје код Пиароа. Стрелице из урођеничких сарабана умочене у отров кураре убијају за 30 секунди.

Пиаро се убрајају у ред најчуднијих и мало познатих Индијанаца. Не знају за рат нити употребљавају оружје за обрачун са људима. Ђутљиви су и између њих никад не долази до речи. Свађе су им стране. Па ипак, тешко оном мушкарцу који отме другоме жену. Овај се неће ни најмање наљутити и остаће са њим најбољи пријатељ. Али ће мирно и готово равнодушно отићи племенском врачу и саопштити му шта се догодило. Врач ће исто тако мирно примити вест и отпратити достављача нечујним кораком. Цело ће племе и даље живети у слози и љубави. Само ће мужевљев супарник једног дана тајанствено напустити овај свет. Сви ће покојника свечано и са сузама испратити. Однеће га до пећина удаљених три дана хода од села. Леш ће му бити брижљиво увијен у лишће и остављен а само неколико тренутака по одласку погребне поворке и нарицаљки стићи ће јагуари да га поједу.

МАЈСТОРИ НАЈСТРАШНИЈЕГ ОТРОВА

Неповерљиви и нимало гостољубиви Пиаро не пуштају у своје колибе, чуруате, никога. Ноћу се из њихових колиба чује чудно завијање и тихи делек. То је „јопо“. Иза своје доброћудне спољашности Индијанци крију један од најстрашнијих порока: сви се систематски, сваке ноћи дрогирају. Док други Индијанци уживају у чаробним визијама и наслађивањима која им пружа жвакање лишћа кока, пејота и неке гљиве, Пиаро узимају „јопо“.

Индијанци крију да покажу како се справља и како дејствује „јопо“. Врач Лоренцо је једном дозволио да се приступи у његову чкуруату. Врло је пространа и под њеним кровом, као и у свакој другој колиби, живи по осам породица. Свака од њих има своје огњиште које се непрестано пуши и које представља

обележје домаћинства. Атмосфера у колиби је неподношљива јер Пиаро не знају за димњак, нити било каква излазни отвор за дим. Под истим кровом живе пси и десетине папагаја.

Лоренцо је припремио „јопо“ од црвене коре неког дрвета. Гљечичко је дрвеним маљем у нарочитом чанчету и прибирао добијени прах папагајским перима и малом справом у облику слова V. Када су очи мушкараца угледале згтовљени прах засветлцале су. Затим је Лоренцо помоћу справе почео да приноси прах њиховим ноздрвама да га удишу. Већ после неколико тренутака мушкарци су, јер жене не уживају јопо, почели да чешу главе а затим да оштрим чешљевима требе темена. Први ефект јопоа је ужасан сараб по глави. Затим су неки повраћали,

другима су се очи преврнуле и најзад су сви попадали у транс певајући своју попевку коју је водио нарочито извезбани солиста. Певање се настављало целу ноћ.

Јопо је у ствари суперумирујући седатив. Добрим делом баш њему има да се припише изузетна благодотност и апатичност Пиароа: одузима им ратоборност, и никада не осећају умор. У стању су да данима ходају са теретом од 40 килограма на леђима. За све то време њих шесторо поједе једва две кутије сардиница. Садржина се измеша са неким тестом и јопом од чега се праве куглице. Сваки човек добије по једну до две хранљиве пилуле.

Етиологе је увек највише од свега занимао отров кураре: од које се биљке добија и начин на који се справља. Али Пиаро су увек одбијали да им то покажу. Једино што су пристајали било је да ухвати у шуми краставу жабу од два килограма и да је устреде из сарабана. То је три метра дугачка цев кроз коју излећу стрелице са врхом намоченим у кураре. Познато је да су жабе изузетно отпорне на овај отров. Али, и оне се у смртном грчу савијају већ за два минута а затим цркавају.

Један стари Индијанац је својим гостима ипак открио тајну лијане из породице strychnos, једне од више сто-

тина сасвим сличних лијана у шуми. На њој се налазе извесне израслине које се огуле ножем, измешају са кором дрвета а затим кувају у нарочитом бакачу. Течност постоје мрка, густа и када је справљање завршено ставља

се у нарочите судове. Њено страховито дејство је мује-вита парализа нерава који и-нервишу мишиће. Тако долази и до парализе плућних мишића а затим и до гушења. Изгледа да су тајну справљања кураре Пиаро Индијанци наследили од својих знатно цивилизованијих предака који су знали и за балсамовање. Прва тајна је пренета до данашњих генерација а друга је временом заборављена.

СПОРТСКИ КАЛЕИДОСКОП

Због климатских услова фудбалска сезона на Гренланду веома је кратка, али то, изгледа, не збуњује Гренландце. Пре неколико седмица један тим, стављајући животе својих чланова на коцку, за време најстрашније међаве пешице је кренуо за Упернивик и, преваљивши 80 километара, на време стигао на утакмицу. Тренер ове екипе, Данац Јенсен, изјавио је тим поводом:

— На Гренланду живе најпреданији на свету поклонници фудбала.

Бразилски боксер мугва категорије Иван Клир јавно вероватно је једини професионалац који о својим наступањима на рингу сам пише извештаје за новине и часописе. Засад он у томе нема тешкоћа и успешно спаја обе своје професије — бокс и новинар-

ство — јер не зна за полараз. Али, ако једном буде нокаутиран, извештај о утакмици мораће да напише неки од његових колега.

На зимским олимпијским играма у Сен-Морицу планинског сунце је 1928. истопило тркачку стазу. Такмичење клизача на 10.000 метара морало је бити прекинуто. Данас слична несрећа не прети учесницима зимских олимпијада: у помоћ спортистима дошао је — вештачки лед.

Укупна вредност улазница продатих за овогодишња олимпијска такмичења у Инсбруку износи 14 милиона шиллинга (1 аустријски шилинг 30 динара). За зимске олимпијске игре одржане 1956. године у Кортини д'Ампецо, продато је улазница за 9 милиона шиллинга.

ОНИ СУ БИЛИ ПРВИ

8. О овом је испричао својима. Неколико година касније неки трговац Карлсефни, са 160 људи и два брода натоварена разном робом за трампу, кренуо је ка новој земљи.

9. Експедиција је провела зиму на једном острву у заливу Св. Лоренца крај обале Лабрадора. Ту су први пут сусрели „Скрлингс“ (црвенокошце) који су их из пријатности посматрали.

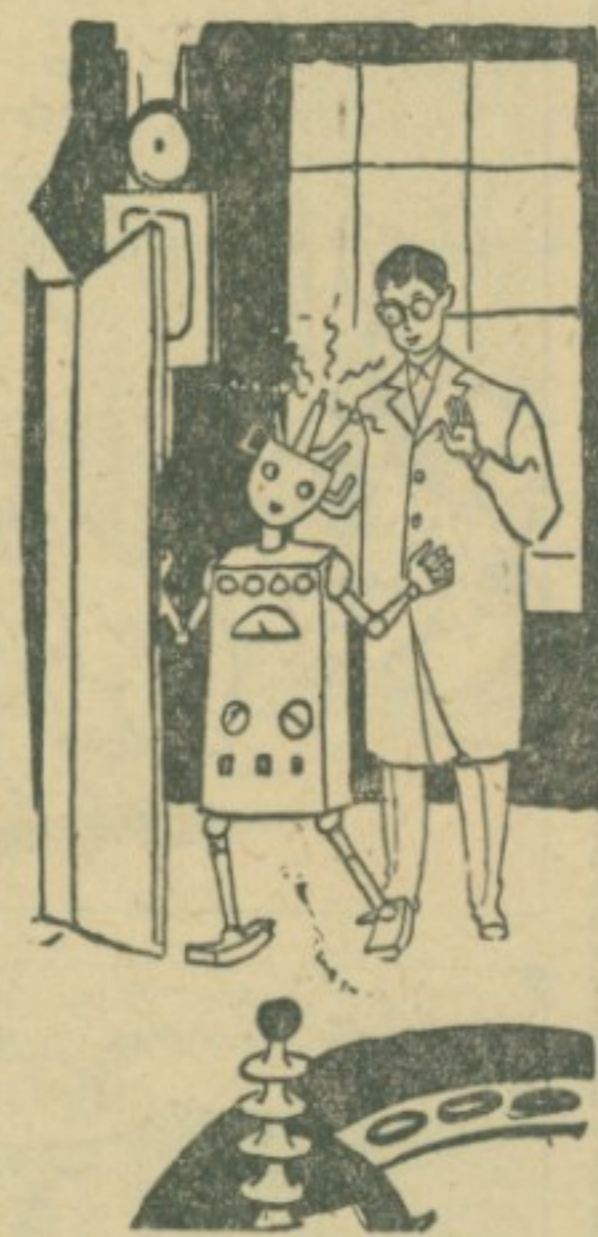
10. Црвенокошци су тек у пролеће донели бале препарираних кожа разних дивљих животиња да би трепили за метално оружје викинга али трговцима је попуно само првену тканину. У току 300 година викинзи са Гренланда долазили

су у Америку по дрвену грађу које на Гренланду није било, а онда су посете постале све ређе док није престало и да се говори о њима. Прошле су још многе године док „нови“ континент није поново откривен.

ГЛАС ЊЕНОГ ГОСПОДАРА

Сад отвори, Сезаме! — наредио је Арнолд Лести из Кенсингтона у Америци. Врата собе за конференције широм су се отворила. Лестијев веран „слуга“ је четворогодишња Синтија, висока 183 сантиметра и прилично здепаста. Од главе до врхова прстију она је толико „набијена“ електронским уређајима да су они од ње значили право „чудо од детета“, чак и у свету електронских мозгова и рачунара. Она прима усмена упутства док већина електронских мозгова, да би извршила неки задатак, мора да буде „нахрањена“ перфорираним картама или магнетском траком. Поред тога, Синтију не можете преварити. „Отвори сад, Сезаме“ — казао је Лесли. Врата се нису ни помакла. „Она је добро научила своју лекцију. Отвара врата само када јој дам потпуно тачно упутство. А под тачним упутством подразумева се и увек исти ред речи“ — објаснио је Лести.

Синтија такође осећа разлику између речи које слично звуче као што су на пример „коса“ и „коза“. Има осетљив слух и покораваше се само гласу свог господара и ствараоца Арнолда Лестија — ако је он тако научи — али ће се исто тако покоравати и сваком другом гласу ако јој то Лести буде „утувио у главу“. Слично људским бићима, она учи искуством. Најме, најпре јој Лести изговори неко наређење и притисне дугме које

јој „каже“ шта треба да учини када чује те речи. У почетку она чини погрешке, али у-

брзо лекција ће бити савладана и Синтија ће исправно извршавати то одређено наређење.

— Синтија је у стању да препозна и схвата представе тако да кад види нешто што никад пре није видела или чује нешто што никад дотад није чула, она зна у коју категорију треба ту новину да раврста после чега ће дати тачан одговор — тврди Лести. Будуће „синтије“ биће у стању да читају куцан, штампани или написан текст, а и да разумеју значење читавих реченица, пасуса, страница и књига, били то написани или изговорени текстови. „Још само мало усавшавања и имаћемо машину која ће моћи да води интелигентан разговор или да решава најсложеније проблеме. Није сувише далеко дан када ћемо моћи масовно да производимо научнике и техничаре — тврди Синтијин господар Арнолд Лести.

СТАТИСТИКА РАТОВА

У овогодишњој дискусији око војног буџета у аустријском парламенту, посланик Регенс изнео је да је за последњих шест хиљада година нашој планети било 14.500 ратова у којима је, према његовом прорачуну, погинуло више од три милијарде осо-

ба. Ти ратови су стајали око 5 квадријона швајцарских франака (1 швајцарски франак 171,5 динара). Истовремено било је закључено 4.711 уговора и пактова, од којих је стварно било поштовано свега 14.

У СВЕТУ ПРОНАЛАЗАКА

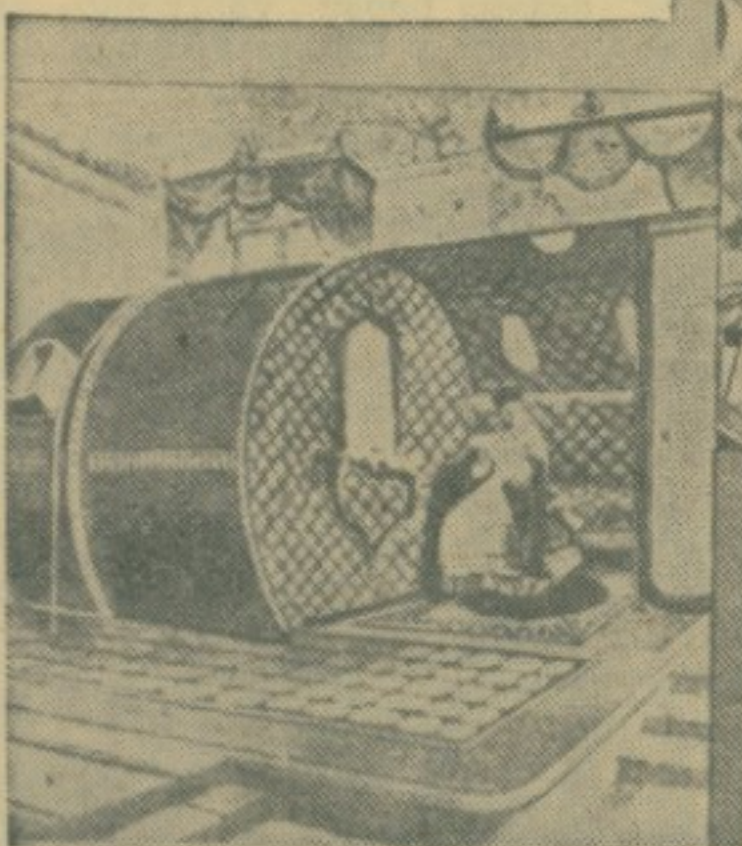
— СТВАРНОСТ ИЛИ МАШТА —

Како се само до тога дошло?.. питамо се кад видимо слику неког новог проналаска за који се не зна да ли припада науци или науци-машти. Ова питања вероватно људи постављају још откад су на Земљи јер да би побољшали свој живот они су пронашли точак, алат, оружје, ракете, разне уређаје.

Да би нам показали да ништа није ново Французи Пол и Христијан Гилсон су издали књигу под насловом „Лудило грађана“ у којој су сакупљени највероватнији изуми и планови са краја прошлог века. Само, кад загледаш поједине од ових слика зар вам се не чини да су вам већ познате? Зар вам Ричардсонова „машина за пливање“ не личи на авион-подморницу Ребикова? Зар то није слично и са Томазијевим „полу-гњурцем“ и лебдећим острвом команданта Кустоа? Или воз од Мега и француски монорај? И на крају: има ли ичег новог?

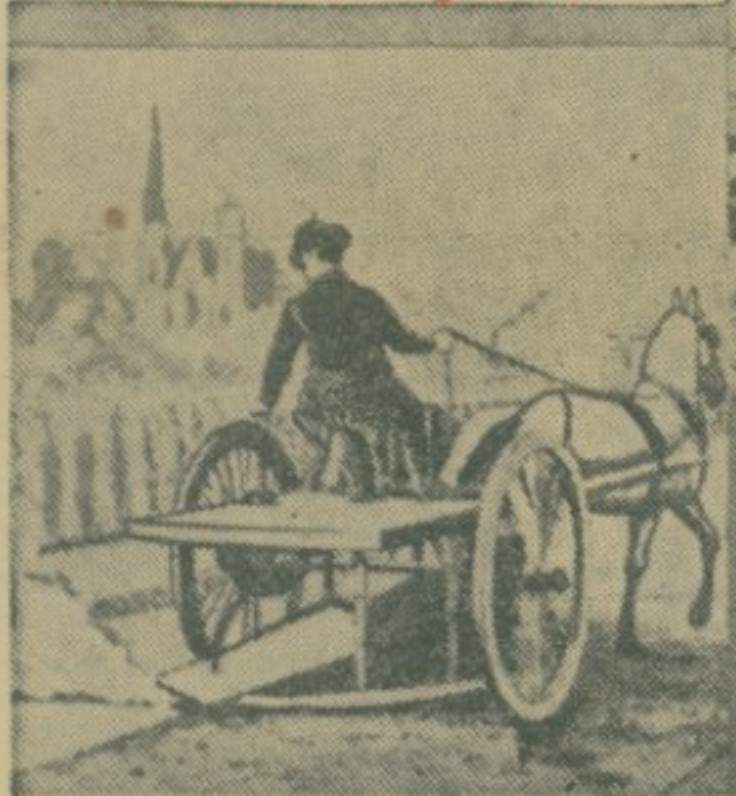
Из ове књиге доносимо неколико упоредних снимака из којих се најбоље види колико је то тачно.

Соба здравља

У почетку овог века, у својој „кући здравља“ у Милану доктор Форнамини лечио је извесна обољевања компримованим ваздухом. Овде, у овој висинској соби у Милану лечи се такође велики кашаљ.

Машина за чишћење путева

Године 1892. М. Астор је користио у Америци ову „пнеуматичну машину за чишћење путева“. Сличне су јој данашње чистилице снега, али вероватно да нам и она ранија не би била наодмет.

Предак и потомак

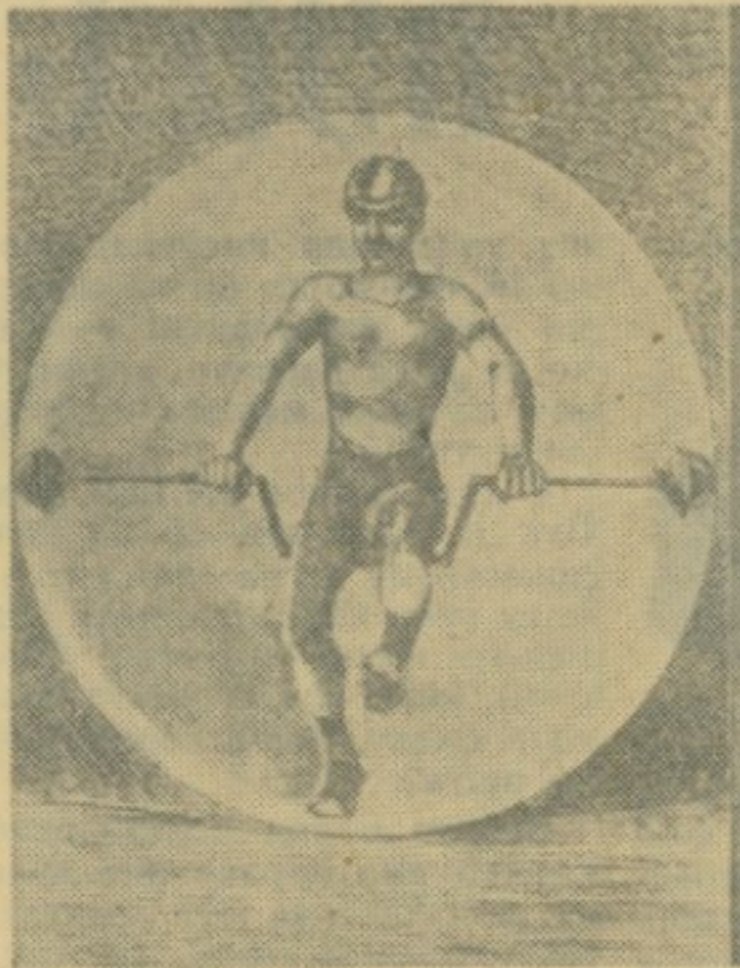
и стиже у Кале пре 5 часова после подне захваљујући овом необичном саобраћајном средству са великим точковима и наплатама од каучука и једним точком-гуверналом. Осамдесет година касније, неки Енглези су експериментисали на обалама Кента: овим трактором-амфибијом, али са мотором, прелазили су преко Канала.

М. Тери напушта Довер око 9 часова ујутру 27. јула 1883. године

Најбољи начин

Француски романиста и академик Клод Фарер (1876—1957) присуствовао је једном банкету. Покрај њега седеља нека брбљива званица која је писца стално бомбардовала „литерарним“ питањима. Најзад га упита шта мисли: на који је начин најбоље писати: — Хм, — рече академик — за мене је најбоље с лева надесно.

Први сферо-веломан

Проналасак М. Русоа, објављен је у француском часопису „Природа“ 25. II 1882. године под називом „први сферо-веломан“. Овај апарат изгледа да стиче своју другу младост — испод воде — са овом британском подморском „лоптом“.

ИМПУЛСИВАН ЧОВЕК

Гледајући често вестерне, је дан посетилац биоскопа у Мексику нагло је на једној представи извукао револвер и пуцао на екран у моменту када су хероја филма, неког каубоја, жестоко гонили Индијанци.

После представе посетилац је изјавио да је морао то да уради јер му се много допао симпатични млади човек.

ВАТРОМ ИЗ ПУШАКА ОБОРЕН ТРОМОТОРНИ АВИОН

Јединице Никшићког партизанског одреда блокирале су крајем новембра 1941. године непријатељске гарнизоне у Никшићу, Црквници и Грахову. Више од два месеца непријатељ је покушавао да разбије партизански обруч али то није успео.

У настојању да помогне опкољеним гарнизонима, окупатор је у више наврата бомбардовао партизанске положаје: први пут почетком децембра. Шест авиона је у неколико налета бацило преко сто бомби. Срећом, највећи број је пао узпразно.

Наредних дана бомбардовање је настављено. Авиони су летели врло ниско јер партизани нису имали противавионско оружје. Ипак заседа на Јасенику је решила да гађа авионе пушчаном ватром. Тукући тако групу од три авиона партизани су крајем децембра оборили тро-моторни бомбардер.

СТАРЕШИНЕ — ВРШЊАЦИ СВОЈИХ БОРАЦА

Наша Народноослободилачка војска је, у данима рата, по годинама њених припадника била врло млада. Тако је у Првој македонско-косовској бригади за време њеног чувског фебруарског похода 1944. године већина бораца имала свега између 18 и 22 године. Разуме се, и старешине су били врло младаци.

Командни кадар је имао такође од 18 до 25 година. Старешине су били вршњаци својих бораца, а ипак су одлучивали о њиховим животима и уживали велико поверење бораца. Сваки борац је могао такође постати старешина.

ПЛУТОН У ЦИРКУСУ

У МЕЂУВРЕМЕНУ, СТИГАО ЈЕ ТРГОВАЦ МАРКАМА

Штогођ ко чини, све себи

Досадивши се некакој були слушајући сваки дан дервиша ђе виче сокаком: „Штогођ ко чини, све себи“, науми да му докаже да то није истина, па помијешавши с брашном подоста сичана, умијеси лијепу малу погачицу и даде му је. Дервиш не будући гладан не начне погаче одмах, него је остави у торбу, коју је о врату носио, па отиде даље вичући. Ходајући тако и вичући по вароши, удари испред дућана мужа оне буле што му је погачу дала, и будући да је идући јео други колач који му је неко покљонио, тако да дијете овога Турчина, које се у дућану десило, навали с плачем на оца да му иште у дервиша онога колача што он једе. Отац да би утјешио дијете зовне дервиша и замоли га да му да комадић колача. Дервиш видећи дијете ђе плаче, и имајући у торби више колача, маши се у њу руком и мјесто комада даде дијетету читаву погачицу, и то случајно ону исту коју му је мати онога дијетета дала. Дервиш узевши од Турчина за уздарје за погачу неколике паре отиде својим путем, а Турчин одломивши комад погаче да дијетету да једе. Али тек што дијете прождере неколико залагаја, а оно се стане превијати и јаквати да га боли трбух; отац га брже боље замота у ћурак, и мало живо однесе кући, ђе одмах и умре. Кад Турчин жени својој приповиједи како је дијетету узео од дервиша погачу, и покаже јој је, онда се она увјери да је оно истина што дервиш виче: „Штогођ ко чини, све себи.“

И то ће проћи

Све ће проћи и највеће зло као и највеће добро. Некакав путник дође у једно село у коме је господар имао велики прекрасан двор, па код двора једнога свог роба ухватио у јарам те орао на њему. Кад путник то чује, буде му врло жао, и отишавши господару на орање стане му говорити да то није право, и заиште да би му продао

онога роба да се онако не мучи; али прије него му господар одговори, окоси се на његов говор: „Шта теби стало за то? и то ће проћи.“ Путник се нађе у чужду па окрене својим путем. Кад се путник после дугог времена врати на траг, и дошавши опет у оно село дозна од сељака да је цар чувши како је господар свога роба мучио господара погубио, а његов двор и остало све имање дао робу. Путнику то буде врло мило, и дигне се к робу и стане му срећу честитати захваљујући Богу што се тако догодило. Али роб не марећи ништа за то одговори му: „И то ће проћи.“

Хај ђиди купус

Удружила се два чојека, па један давао месо, а други купус, те се хранили заједно. Кад би гођ јели, онда би онај чији је купус рекао: „Хај ђиди купус!“ Слушајући то сваки дан онај чије је месо, досади му се и буде му жао што онај његова месо никад не похвали, него све једнако само свој купус; и будући да је он јело готовно, тако једном скува купус без меса. Кад га стану јести, друг му не само што по обичају своје не похвали купуса, него још рекне да то није његов купус, онда му онај други одговори да је купус његов, него да он свога месо није метнуо подањ, и тако му докаже да сам купус без меса није ништа.

Зла се година може на штапу прескочити

Приповијед се како је некакав цар питао које је зло највеће на овоме свијету, па кад је један одговорио да је зла година, а он му рекао: зла се година може на штапу прескочити. (тј. не траје дуго). Кад је други рекао да је зла жена, он му је одговорио да је зла жена, истина, велико зло, али се може обертати, или од ње утећи. И тако се после дугог погањања нашло да је зла ђуд највеће зло.

Кад чоек нема свога добра, туђе зло премече. Кад чоек нема свога посла, он говори којешта за другим ђудима.

Ако је мука трпјети није памтити: Кад се пријети осветом.

Бостанији краставце продавати: Казивати што ономе који оно боље зна.

Више виде очи него око.

Вјетар кад хоће да престане онда највећа душе.

Волиј сам да ми газим по гробу но по трбуху. Волим погинути бранећи се него да ме жива мучиш.

Доброга је пастира (посао) овце стрићи а не дерати.

Имаш ме, не знаш ме! Изгубиш ме, познаш ме.

Ко добра служи онај се не тужи.

Сребрно седло не чини добра коња.

Ти мене чувај од нокта а ја ћу тебе од свакога зла. Кажу да говори бијели лук чојеку, и ваља да значи да је бијели лук здравији кад се не ђушти, него кад се без ђуске једе.

ВУК СТУПА У БОРБУ

Вук још није ни започео свој величанствени књижевни посао, а већ је наишао на противнике који су му се свакојаким средствима свуда супротстављали само да би ометали његов рад. И кад је тај „коза и сељачина“ из Србије прихватио полемичку, разрађујући и упорно бранећи свој револуционарни подухват, непријатељи су ницали „као гљиве иза кише“, са свих страна на стојећи да „утуку врага док још сасвим није дигао рогове“.

Само, Вук је имао и пријатеља међу највићенијим тадашњим Србима. Али што се више борба развијала и примала истински пламен и жар револуције, пријатељи су од њега отпадали све више, а они који су му остали верни само су се тајно признавали „вуконцима“.

Тако је Вук остао самотни борац, прогањан међу својима као нико пре њега. Већ само мислити добро о Вуку и јавно се о томе изразити представљало је врло озбиљно компромитовање, јер је Вук сматран у Аустрији руским шпијунском, пред Руском агентом аустријског двора, а пред кнезом Милошем издајником Српства уопште. Учени ђуди: адвокати, професори, владике, калуђери и све оно што је свршило неке школе устало је против Вука, који, по њима, није дорастао да суди о српском језику и да мења стари црквени и цркварски правопис.

Као сваки човек и јавни радник Вук је имао својих недостатака. Међутим, његова борбеност и упорност нису се смањивали ни када је у своју породицу просто гладовао и неизмерно трпео од неимаштине — већ су створили од њега одиста несаломљивог борца.

Крајем 1819. године Вук је у додатку Давидовићевих бечких „Српских новина“ објавио један чланак којим је настојао мирно и озбиљно да одговори једном делу својих тадашњих критичара. Употребио је речи немачког научника Јунга:

„Сви списатељи стоје пред судиштем које се нити чега боји нити се чиме подмитити да. Вријеме је судија. Вријеме нити има пријатеља ни не пријатеља. Лажна слава мора увенути, а права слава цвати, и расте без престанка. Овом истином наоружан, све рецензенте на мејдан позивам; зашто ако паднем, моје ће ме исто перо оборити, и од њега ћу умријети; а ове гуске нека се међутим напињу, и узалуд муче да бесмртне наједнају и мртве убијају.“

Вукових рецензентата, боље рећи опадача и достављача, било је много. Само у Давидовићевим „Српским новинама“, којима је Вук једно време био и уредник, појавило их се десетак.

Већ стар, али у то време врло популаран српски књижевник Милован Видаковић први је био на листи Вукових отворених противника. У својим критикама он је безазлено наиван, иако је у то време сматран једним од идеолога вештачког славеносербског језика. Већ и пре Вука речењо је да се „у нас књиге по правилима бабе Смиљане пишу“.

Милован Видаковић, иначе на свој начин заслужан српски списатељ, под окриљем моћних заштитника из круга карловачке митрополије, одговарао је борбеном Вуку: „И истину вам мојим читатељем исповједам, да се ја нисам довољно оному списатељу начудити могао како је се он сјмео усудити онако до кровава живца нашу азбуку поткресавати, и онолика на-

ша красејша писмена, око 16, без којих ми не можемо бити, изоставити! — Како се је се дерзнуо, велим, у ову ђубезну нашега зјеницу дирнути?“

С тим својим противником Вук је лако изишао на крај доказао му да не зна „ни које су речи ког рода, нити зна мењати имена (у Бачки, у Босној), нити зна спрезати главе (желу, волу, говору) — ни ишта“.

Вук се и сам изненађивао колико има противника. Они су се скривали под којеквким именима, или се служили својима, али су били увек под заштитом неког моћнијег. Још у Давидовићевим „Српским новинама“ Вуково херцеговачко наречење нападао је Глигорије Гершић, директор сремских школа, који се час називао Благоје Штипикаловић, час „Старац куцкало“ или Јован Рани товић. Јављао се и извесни „Старац Вељко“; неки Спасоје Миролубић, „старац од седамдесет година“, неки „Добрић“, и други којима се не зна ни име, али су остали познати само због тога што су се супротстављали Вуку.

У књижевном додатку Давидовићевих новина појавио се и један од најчудовишних памфлета који је икад у нас штампан. Његов „списатељ“ био је Јоаким Вујић, који се јадан и чемеран; из сасвим снисходљивих побуда утрпао у Вукове непријатеље. Његово „стихотворење“ носи сасвим „очимски“ наслов: „Критика и оштра протестација писмена дебелог јера и танкога јера против Курта — Херо — Шијачке гра матике Г. Вука Стефановића“. Потом је Јоаким Вујић обећао да ће сам ове „критичке мелодическе“ (стиховане) — „још следовати“ критика и решетање г. Вука Стефановића Неславо-Мастног Арнаут-Турско-Херо-Шијачког хор-Дилбер-Циди Чауша Рјечника“. Тај Вујићев састав пун је врећања и погрда „сељачине који је чобански штап оставио па сада учене ђуде обешчашћује“.

Још су и неки други писали стихове против Вука, намењене „порузи његовог имена“.

Вук је свим својим противницима преко штампе или усмјеном речи одговарао. Овај Вујићев напад прочитао је још док је 1821. године боравио у Србији. Јернеј Копитар је сматрао да би требало одговорити, али Вук је рекао: „Какву би човек имао част да се инати с волом или с ђудим човеком који прави пасквил“.

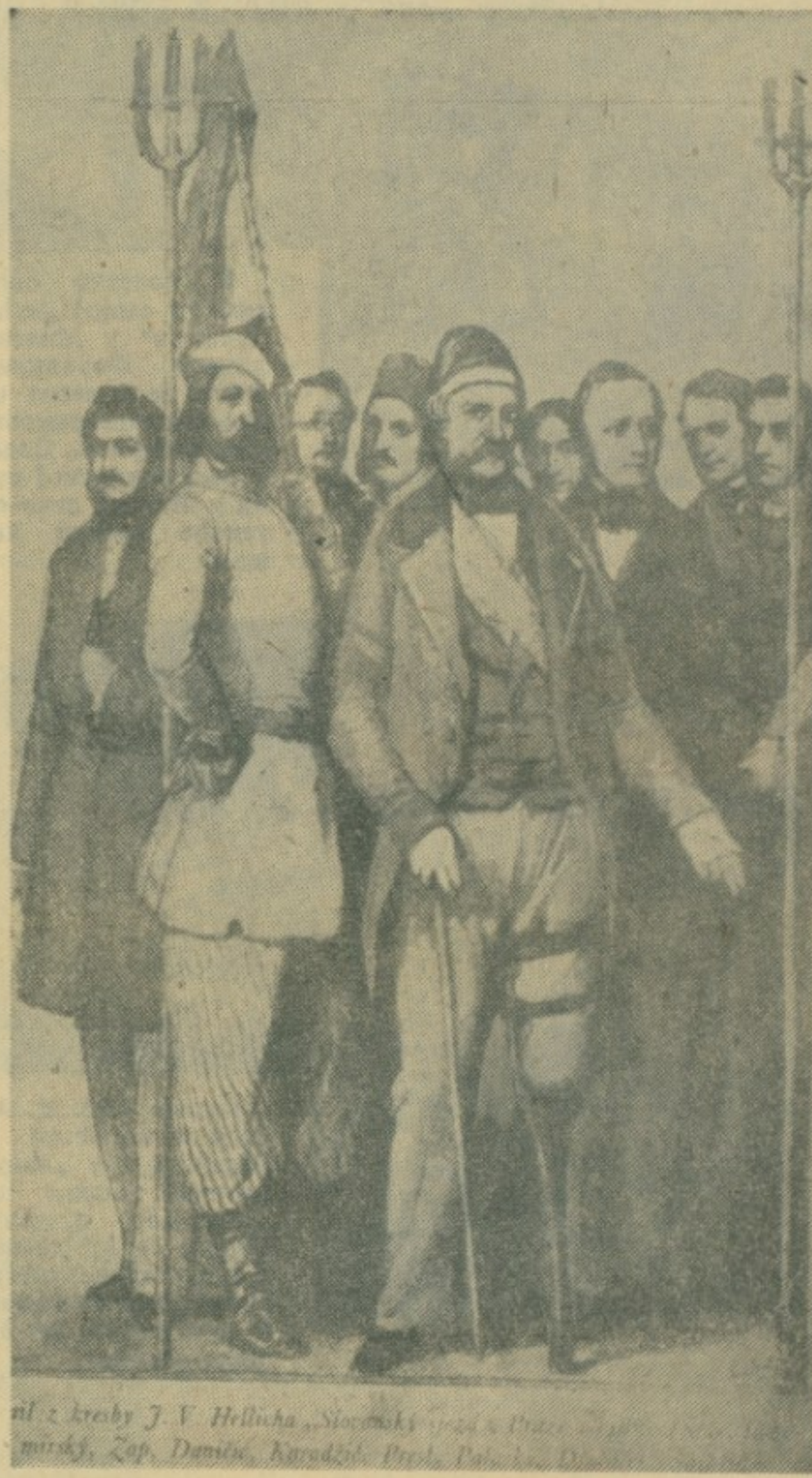
Иако је у то време Вук у иностранству већ уживао глас научника и био награђиван почастима и признањима, међу својима он је све више наилазио на противнике и отворене непријатеље. Зато је Вуку морало бити мило када је у бечким „Српским новинама“, негде крајем 1821. године, прочитао штампању његовом азбуком једну лепу и топлу оду која се односи на почасту указану Вуку за време његовог боравка у Русији: „Велики мужу, каже се у њој, тако дуго путуј! Примеру твојем следоваће своји; умреће завист, славиће Трод цели, Име ком чуваш!“

А Вука су најчешће дочекивали повицима: „Стани, Вуче! Не дижи носа горе!“ или: „Не развлачи језик као да су

ти уста већа него у свију Србаља. Иди у Ерцеговину где таке вилице, као што су твоје, имају...“

Али Вук нити се плашио нити је посустао. Добрим вилицама он је чврсто загризао и својим сељачким рукама добро се размахало у борби коју је непошtedно водио. Служећи се увек једрим народним изразима — он је до бацивао својим противницима хватајући се с њима уколпашта: „Каква је дупља још добро челе из ње изљичеју“.

Више од тридесет година Вукови критичари су „сатирали“ њега и његово дело. Али, нико није успео да Вука збрише, а многим његовим противницима сачувано је име само по томе што га је велики борац удостојио да помене у својим полемикима.

На конгресу у Прагу, у пролеће 1848. у друштву ђубовићевих, Јежи ђубовићског, Вуре Даничића, Франтишека Палацког, Павла Шафарика и других.

АФРИЧКЕ ПРИЧЕ

ЧЕТИРИ ИСТИНЕ

Једном је Хијена некако удовила Јарца па му казала:

— Реци ми четири истине па те нећу појести.

Јарац јој одговори:

— Никада не бих пошао овим путем да сам знао да си га и ти изабрала.

Хијена се сагласила:

— То је истина.

Јарац продужи:

— Кад бих се сад вратио кући и испричао да си ме ухватила и пустила, не би ми веровали.

Хијена се и с тим сагласила:

— И то је истина.

Јарац настави:

— Неће поверовати ни теби ако почнеш причати да си ме ухватила и пустила.

Хијена одговори:

— Опет си у праву.

Јарац настави:

— Нас двоје можемо овако спокојно да разговарамо само зато што си сита.

Хијена потарди:

— Не вараш се.

Фулбе — један од највећих народа Западне Африке (има их више од 7 милиона) — живе у Гвинеји, Сенегалу, Малаји, Нигерији. Овај народ има богат фолклор из кога смо узели и ове две басне.

КАКО ДЕЛИТИ ПЛЕН

Лав, Хијена и Зећ крећу у лов, усмртили много дивљачи и сели у сенку баобаба да поделе плен.

Лав рече Хијени: — Дели ти!

Како је издат „Рјечник“

У предговору „Српском рјечнику“ (1818) Вук Стефановић Караџић је рекао да се ниједан писац око своје књиге није толико намучио као он око ове. При томе је мислио „не само на умну муку него и новчану и којекаке сметње“.

Готово четрдесет година касније, за време свог боравка у Хопову, у Срему, Вук је, сећајући се извоља и незгода на које је наишао припремајући и штампајући свој „Рјечник“ испричао једном младом пријатељу мучну повест ове најславније српске књиге свог времена и основца данашњег нашег књижевног језика...

Вук је 1815. године због немаштине морао да напусти Беч и да се поново склони

негде у Срему. Пре поласка његов велики пријатељ и саветник филолог Јернеј Копитар, предложио му је да поред народних песама и приповедака, бележи и српске народне речи. Објаснио му је како се то ради и Вук се одушевио, сматрајући да ће то „бити тријумф над свима непријатељима српског језика“. Већ је замишљао како би чак и графички требало да изгледа ово његово за све Србе најзначајније дело: „На првом листу, где ће се „А“ почињати, стајаће ангел с трубом који ће победу гласити“ — победу народног српског језика и нове ере у српској књижевности.

На „Рјечнику“ је Вук, уз Копитареву помоћ, брзо ра-

дио. Већ марта 1816. године он је у „Новинама сербским“ у Бечу штампао објаву за „Српски рјечник“ са именима скупљача претплате. Када се крајем те године вратио у Беч, донео је „повећу књигу од листића са српским речима“. Тада су Вук и Копитар почели заједнички да раде на огромном послу. „Он је долазио к мени, причао је Вук, сваког дана предвече, не обзирајући се ни на кишу ни на блато. Често смо тако преседели целу ноћ до зора. Ја бих пребрирао листиће, те бих му казивао реч по реч, шта која значи и објашњавао му све док не бих видео да му је потпуно јасно. Тада би Копитар преводио речи на латински и немачки језик, а где би му се учинило да је потребно, рекао би ми да му уз реч напишем по који пример или да је опишем“.

Готово целе 1817. године Вук је радио само на „Рјечнику“, који је на крају, поред свих личних мука и невоља, угледао свет у Бечу, октобра 1818. године, штампан новим правописом, који се тада једино и искључиво могао назвати Вуковим, јер нико други у српској књижевности њиме није писао. Уз њега је Вук објавио и „Српску грамматику“ (своју прерађену „Писменицу“ из 1814. године).

„Рјечник“ је прилично брзо спреман за штампу. Међутим, већ и пре тога Вук је наишао на тешкоће и не само новчане. Било је и оних који су сматрали да он као „нешколовани сељак“ — није дорастао да српском народу одређује његово језичко благо.

Круг људи око свемоћног карловачког митрополита Стратимировића сматрао је за себе да је једини позван и одређен да састави такав речник. Било је чак и неких покушаја у том погледу, али без икаквог успеха. А Вук је остао упоран и — „тај страшни сељак из Србије што је предузео у томе је и успео“.

Већ за време штампања „Рјечника“ све се подигло против Вука. Непријатељи Вукове реформе били су много јачи и њега су се под утицајем моћних црквених кругова почели одрицати чак и они који су му дотле пружали најприоније гостопримство и помоћ.

Вуково гесло је од почетка његовог рада било: „Ко се боји врабаца нех не сине пројет“. Тако је и први „Српски рјечник“ изишао захваљујући само смелости и упорности, и непоколебљивом уверењу овог „сељака из Јадра“ да се прихватио посла који мора успети.

— Почео сам штампати „Рјечник“, а нијесам имао више од 300 форинти швајца — причао је он свом пријатељу у Хопову. — Отуда сам морао да купујем хартију, да плаћам сваке недеље за штампачу и да живим! Писао сам митрополиту Стратимировићу и свим владикама и спахијама српским, али одзив бејаше слаб... Падох у такво стање да нијесам имао пребијене крајцаре у кући са женом и дјететом. Шта да чиним? Најприје сам фрталку шљивовице, што ми на дар посла Мушички (у то време најславнији српски песник) — продао за 19 форинти и 30 крајцара, па сам онда продао своје бријаће бритве за 6 форинта, након сам их купио за 15. Док некако онијех дана добих једну векслу чак из Одесе од 112 форинта у сребру за 16 прецумераната на „Рјечник“.

Међутим, дугови за штампање „Рјечника“ све су више растали — 1.600 форината! — Чисто ми је долазило кашто да полудим! Јела ме је брига каква се само може помислити. Здравље ми се пореметило; нијесам додуше лежао у постељи, али сам једнако био болешљив. У то доба добих изненада од родољуба Димитрија Тирке 3.000 форината у по-

моћ на издање „Рјечника“...

Вук је наравно причајући „упростио“ све своје муке и невоље око издавања „Рјечника“. Као да није хтео да се присећа свега што му је наносило једну од најтежих невоља у животу. Тиркини новци отишли су на претходне издатке и већ у самом почетку штампања „Рјечника“ Вук се поново нашао у оскудици. Тодор Тирка, некадашњи трговац из Оршаве, с којим се Вук спријатељио за време службовања у Крајини за првог уставка — пружио му је велику помоћ, али ипак не толику да би састављач првог српског рјечника народног језика сасвим одахнуо.

Спреман да се за своју идеју бори он је добро знао да је готово усамљен, као што је била и његова отаџбина Србија. Сви политички и културни великаши у српском друштву били су против њега. Сава Текелија, један од најпознатијих Срба тога времена; рекао је за прве Вукове радове како њима само хоће да залуди српски учени свет. А појава „Рјечника“ наишла је на опште негодовање, иако је у страном ученом свету изазвала широко интересовање за српски народ.

Непријатељство, завист и злоба умукли су донекле кад су учена друштва у Петрограду и Кракову Вука Караџића изабрала за свог члана, а Царска руска академија доделила му сребну медаљу. И то баш због „Рјечника“.

Тако је Вук прво у туђини доbio задовољење за свој рад. „Српски рјечник“ је нашао своје достојно место у европском ученом свету, као и песме које је Вук прикупио и објавио у својим првим збиркама.

Ледени музеј

Срести ледени брег у водама које заплускују шести континент свакодневни је догађај. Али, ледена планина на коју је наишао ледоломац „Едисто“ изгледала је некако чудно: на њеном боку црнела се велика мрља. Када је ледоломац пришао ближе могло се јасно видети да из леденог брега штрче, као после каквог бомбардовања, зидови неких зграда. Ледоломац се још више приближио и морнари су у развалинама зграде угледали кухињске полице и на њима неким чудом очуване неотворене конзерве... А изнад врха ледене планине видело се још неколико бамбусових мотки и телефонских стубова.

Били су то, како је утврђено, остаци антарктичке станице „Литл Америка III“ коју је изградио познати поларни истраживач Ричард Берд још 1939. године. Станица је била настављена до пролећа 1941. године, а затим су Американци отишли. Зграде напуштене станице почели су да покривају снег и лед. Истовремено, зграде су заједно с леденом масом лагано клизиле с континенталне висоравни према Росовом мору.

Једног дана безљудно пространство леденог континента потресла је страховита турбуленца: глечер се распукао, од њега се одломил огроман комад и суновратио у море. Рој се нови ледени брег и отиснуо се на своју лагану пловидбу, препуштен вољи таласа и ветрова.

Хеликоптер који је узлетео са ледоломца „Едисто“ искрцао је на ледени брег групу морнара. Али, они нису успели да се низ околити „зид“ леденог брега спусте до зграде Бердове станице. Морнари су се вратили на свој брод, а овај необични пловачки фрижидер је наставио своју пловидбу односећи са собом, незнано куда, остатке антарктичке станице.

Док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, нема право пријатељства међу нама

За кућом некаког чојека, који је имао једног сина, дијете од неколико година, била под каменом у рупи змија, која је често излазила, те се пред рупом својом сунчала. Један пут син овога чојека узме сјекиру, те змији, која се била као удомаћила и није се од њега ни бојала, пред рупом одсијече реп; а змија се расрди те њега уједе и зада му смрт, па утече у своју рупу и престане више излазити на сунце. Пошто чојек сина свога с највећом жалости више куће закопа, и пошто му вријеме жалост мало утиша, онда дође једном змији пред рупу, и дозвавши је стане јој говорити да се помире, и да излази опет пред своју рупу, и да живе у пријатељству као и прије што су, додајући да се оно већ не може поправити што је учињено. А змија му одговори из рупе: „Можемо се помирити, али док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, дотле право пријатељства међу нама бити не може.“

Да нијесам патила, не бих се у сриједу спратила

Ухвати курјак козу, која је била легла на крају осим осталијех коза, па пође да је изједе, а она му се стане молити говорећи да је сад мршава, него да је остави до јесени, док утије, па онда нека дође и нека је изједе. Приставши курјак на то, запита козу како ће је наћи кад други пут дође, а она му одговори: „Мени је име Патила,

тако кад дођеш, ако ме не нађеш на овом мјесту, а ти ме зовни по имену, па ћу ти ја изићи“. По том курјак отиде, али коза више ниједна не легне на крају, него све усред сријеле, другијех коза. Кад једно вече курјак мислећи да је коза већ дебела, дође и не наштавши је на оном мјесту стане је звати: „О Патила! О Патила!“ Она му из сријеле одговори: „Да нијесам патила, не бих се у сриједу спратила“.

Кличорба

Приповиједа се да је дошао солдат баби у кућу, и искао да му да што да једе, а она му казала да нема ни кући ништа за јело. Онда солдат рече: „А ти дај ми барем тигањ и мало воде, да начиним кличорбу.“ Баба му то да, а он метнувши у тигањ гвозден клин, налије воде и метне на ватру; кад се вода угрије, а он заште од бабе мало соли (и баба му да), те је послао; кад вода узаври, а он заште мало брашна (баба му да и то само да види од чуда каква ће то бити кличорба) те саспе у ону воду и замете; по том заште једно јаје, те и њега разбије у онај скроб; за тим заште још мало масти, те оно замасти, па онда скинувши тигањ с ватре извади клин на поље, а кличорбу изједе.

Добро је (кашто) и паметну жену послушати

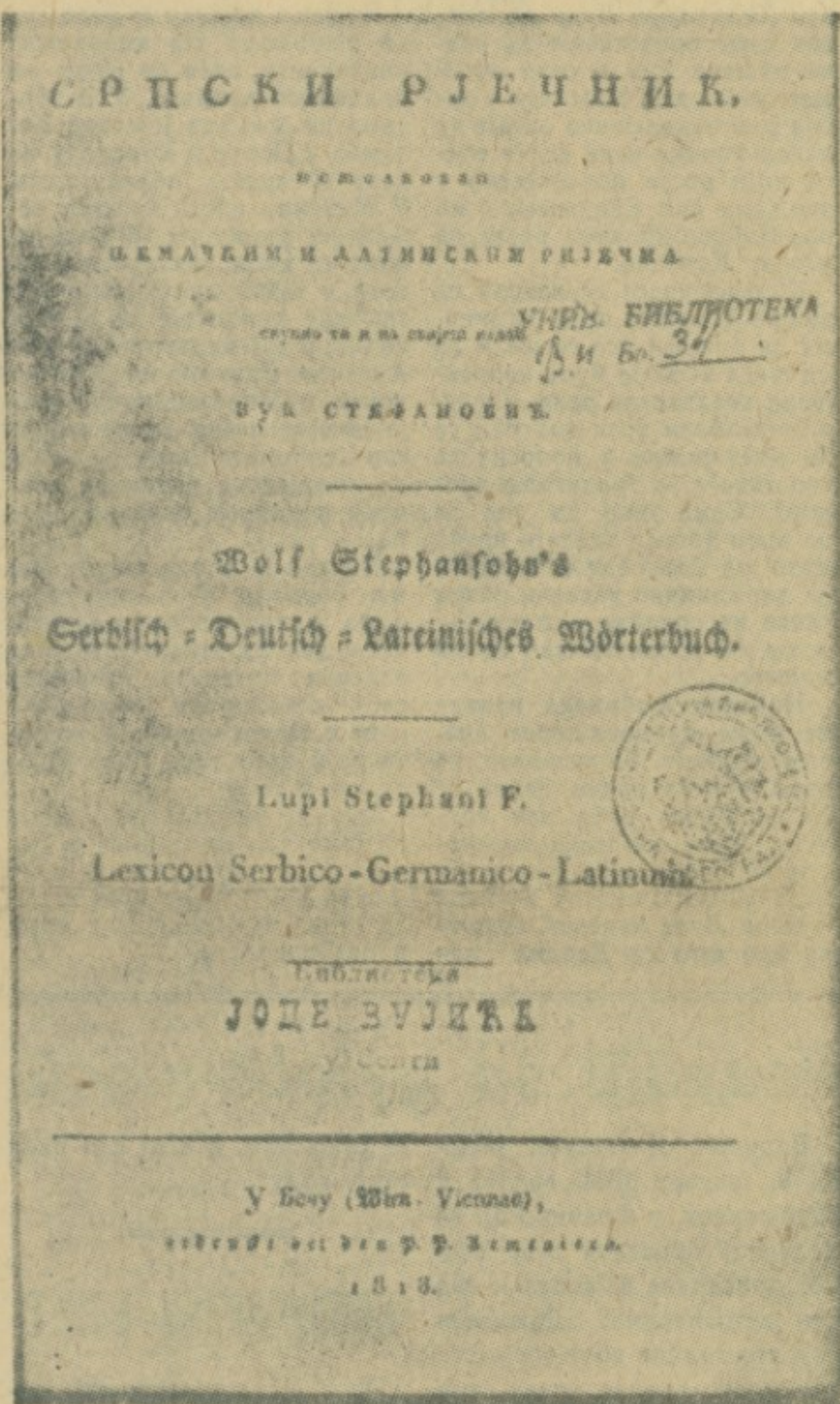
Некакав Херцеговац запитао кадију ваља ли жену послушати, а кадија му одговори да не ваља; онда Херцеговац настави: „Моја жена јутрос бјеше навалила да ти понесем један хуп масла; но сам ја мећер добро учинио што је нијесам послушао.“ Онда кадија рече: „Добро је кашто и паметну жену послушати.“

Ти ћеш свирати

Кад је некакав чојек полазио некуд на пут, комшије и познаници навале око њега, па један вели: донеси ми ово, други вели: донеси ми оно, а ниједан не даје новаца; онда некако дијете изиђе предањ и пруживши му пару рекне: „На ти, молим те, ову пару, те ми купи и донеси свиралу“. А он му онда одговори: „Ти ћеш, синко, свирати.“

- * Ко се с злијем дружи он се вазда тужи.
- * Ко се туђему злу весели, нека се своме нада.
- * Ко се у зло упрти, тешко му га до смрти.
- * Ко старо не крпи, ни ново не носи.
- * Што изиђе из уста то се не поврће у уста.
- * Није погинуо зајам, но враћање.
- * Мудрој глави једно око доста.
- * Мрзна нарав пријатеља не тече.
- * Ласно је бити туђијем добар.
- * Ако је и го, али је соко.

Дај ми чојека, па ми с њим и очи извади. С правим се чојком и у највећем злу може лакше живјети него с рђавим у добру.

ПРВА КЊИГА НА НАРОДНОМ КЊИЖЕВНОМ ЈЕЗИКУ И ПРВО ВУКОВО ДЕЛО ШТАМПАНО НОВИМ ПРАВОПИСОМ

Хијена је узела себи нај већи део, Лаву дала мало мањи, а Зецу су остале само мрвице. Лав ју је само погледао, махнуо шапом и — Хијена је престала да живи.
Лав нареди Зецу:
— Дели ти!
Без двоумљења, Зец је

гурнуо пред њега већи део, затим је додао и мањи и све што је преостало.
Лав га запита:
— Ко те је научио да тако добро делиш?
Зец одговори:
— Она која је малочас преминула.

Многи сматрају да је пушење на лулу знак поодмаклих година и душевне зрелости. У томе имају донекле право. Једна статистика у Енглеској пре неколико година показала је да 4 одсто свих пушача пуше искључиво на лулу а остали „мешовити пушачи“, пуше према расположењу час цигарете час лулу. Више од половине оних који пуше на лулу стари су преко 50 година.

Отада изгледа да се много шта изменило јер су велике фабрике лула у Енглеској и другим земљама знатно повећале производњу. Узрок вероватно треба тражити у томе што неки лекари охрабрују пушаче на лулу док пушачима цигарета терају страх у кости. По општем мишљењу лекара, лула је у поређењу са цигаретом мање штетна, прво зато што се дим не увлачи а друго што нема ни шкољавог дима од папира. Оба највећа зла код пушача цигарета: опасно сужавање крв-

ЗАНИМАЈВОСТИ О ЛУЛИ

них судова у пределу срца и раж плућа — не прете пушачима луле.

Окорели пушачи на лулу осећају потцењивање према онима који се машају луле само из здравствених разлога и цене само оне који пуше лулу из склоности и љубави.

Лула захтева стрпљење, пуно љубави, привржености. Пушити цигарете није никаква вештина али ко хоће да освоји лулу мора да учи. Почетак пушења на нову лулу представља и прво стицање знања: лула сме само упола да се напуни а изнутра да се лако овлажи. Све док не добије заштитну кору која спречава да врућ дим пролази у главу луле, није право уживање пушити је. Осим тога она мора да се натопи аромом из

весног омиљеног дувана да би стварно пријала. Ко пуши лулу мора да има много стрпљења: чишћење алкохолом, гребање и правилно расклађивање није за нервозне људе. Ко пуши на лулу мора да има добар „однос према објекту“: са радошћу да обавља посао који лула задаје.

Психолози су задовољни пушачима на лулу, док им нервозни пушачи цигарета задају бригае.

Готово сваки прави пушач на лулу уједно је и колекционар лула. У енглеским племићким кућама, збирке од стотине лула смештене су у нарочите „собе за луле“ и за њихове власнике представљају неприкосновени кут, исто као за музичаре њихове музичке собе. Али не мора чо-

век имати титулу лорда да би сакупио луле. То чине готово сви пушачи и није никаква реткост збирка од 20—30 лула.

Познаваоци кажу да луле имају „потребу за одмором“ па је већ и ради тога потребна и резерва. Прави пушач се врло ретко растаје и од својих исслужених и прегорелих лула. Већином их чува јер су оне за време свога трајања постале његови пријатељи.

Страствени пушач мења лулу према расположењу. После доручка пушиће кратку лулу с малом главом а после вечере, уз лежицу пред спавање тешку, солидну; када пође на посао луле склапа лулу а велику, неспретну као што је енглеска „черчурден“ са својом дугом равном дрш-

ком узеше само за нарочито свечане прилике. Већ само бираће луле према моменталном расположењу представља за пушача највеће задовољство.

Холандска земљана лула стекла је мало приврженика изван Холандије. Лула од морске пене представља за праве пушаче још и сада предмет „заблуде“. Класична и засад још незамењива остаје лула од корена неке врсте вреса који расте првенствено у земљама око Средоземног мора. Најфинији врес расте на острву Корзици.

Корење вреса се извади из земље а затим мора годинама да одлежи ако се жели да буде уметничким и погодно за сврставање уз градитеље дијелина. Само онај ко уме да на први поглед издвоји право дрво од безвредног а затим да хармонично усклади облик главе на прелазу у дршку — може се признати као прави мајстор.

Никаква фабричка израда не може да конкурише правом резбару. Познавалац на први поглед оцени да ли је то фабричка роба или продукт праве занатске уметности. Изузетак чине производи од давнина познатих великих фирми. Луле чувених фабрика као што су Денхил или

Паркер производе се према основним правилима прастарог ручног рада. Понекад су и врло скупе — 18.000 наших динара не представља никакву ретку цену али онај ко пуши на њу сигуран је у њен квалитет.

Пушење на лулу је врло старо уживање. На америчком континенту лула се пуши од прадавних времена. У гробовима из времена још пре Колумба у Перуу и Еквадору нађене су луле у облику цеви. У Мексику постоји један рељеф на храму из III века на коме се види поглавица како седи и пуши лулу. Нарочито значење приписује се лули у индијанској култури Северне Америке. Свакоме ко је читао приче о Индијанцима добро је познат појам „луле мира“ или „колумета“ коју су пушили индијанска ратничка племена приликом склапања мира.

Некада је поред ушмиркавања бурмута лула представљала једино средство за уживање дувана. Доцније је кратковечна цигарета извршила свој победнички поход а с њом и темпо модерног живота који исто тако брзо сагоре као и она.

Ако не варају сви знаци стојимо већ пред правом ренесансом старе луле која ће можда вратити људима и мало стрпљења, душевног мира и разборитости.

НАЈВЕЋА ПЛОВЕЋА ЛАБОРАТОРИЈА

Наука све више напредује. Али и поред највећих светских достигнућа, још има неиспитаних делова како на земљи, тако и испод ње: у морима и океанима, па и изнад ње у планинама које нарочито интересују научнике. За научнике-риболовце има мало породичних радости јер су месецима па и годинама далеко од својих породица; мало уживања као и ретко кад доста новца. Али заузврат — има много задовољства и поноса кад се после година година напорног рада постигне успех.

ПОСЛЕ ОДАБИРАЊА, МЕРЕЊА, СЕЦИРАЊА, ОКЕАНОГРАФИ ПРОУЧАВАЈУ РИБЕ. ШЕФ ЕКИПЕ ЖАН ДАРДИЊАК СА ПАЖЊОМ СЛУША ИЗВЕШТАЈЕ СВОЈИХ САРАДНИКА.

Пре неколико недеља, један од најлепших океанографских бродова на свету „Таласа“, саграђен у француском бродоградилшту, испловио је из Бреста. Циљ је да се направи инвентар риба из Атлантика и Медитерана, да се проучи сла-

воња воде, проценат фосфата и разних хемијских супстанци у њој, да се изради и поправи карта дна, уопштени знање о подморским геолошким областима и друго.

И многа још деликатнија истраживања треба да буду предузета: одређивање крв-

групе у извесних туна, као и начин на који оне реагују на разне микробе.

Сва ова истраживања могу да се обаве на овом броду од 66 м, снабдевом најмодернијим уређајима о којима сања сваки океанограф: на 200 квадратних метара налази се 6 пространих лабораторија по чистоћи сличних клиникама.

На задњем делу лађе је уређај помоћу кога може да се спусти у море огромна мрежа чија дужина прелази 50 метара. Сваким подизањем помоћу специјалном чекрка скуп се доста рибе што је — ако се посматра са материјалне стране — огромно, али та количина ипак не задовољава потребе научника.

Да би се проучила само једна врста рибе потребно је да се испитају десетине и десетине хиљада њих, а то је тежак посао коме научници-океанографи посвећује многе године рада...

- Дужина: 66 метара.
- Ширина: 10,40 метара.
- Тонажа: 1.500 тона.
- Снага: 2 мотора — од 800 и од 300 КС.
- Брзина: 12 чворова (1 чвор = 1 миља или 1.852 м на час)
- Самостално може да плови 60 дана.

Елиса са променљивим обр-тима (што омогућава да се повећа снага без промене јачине мотора).

Крма снабдевана једним мотором који омогућава да се брод окрене у месту.

6 лабораторија са површином од 200 м², 32 официра и члана посаде.

18 научника.

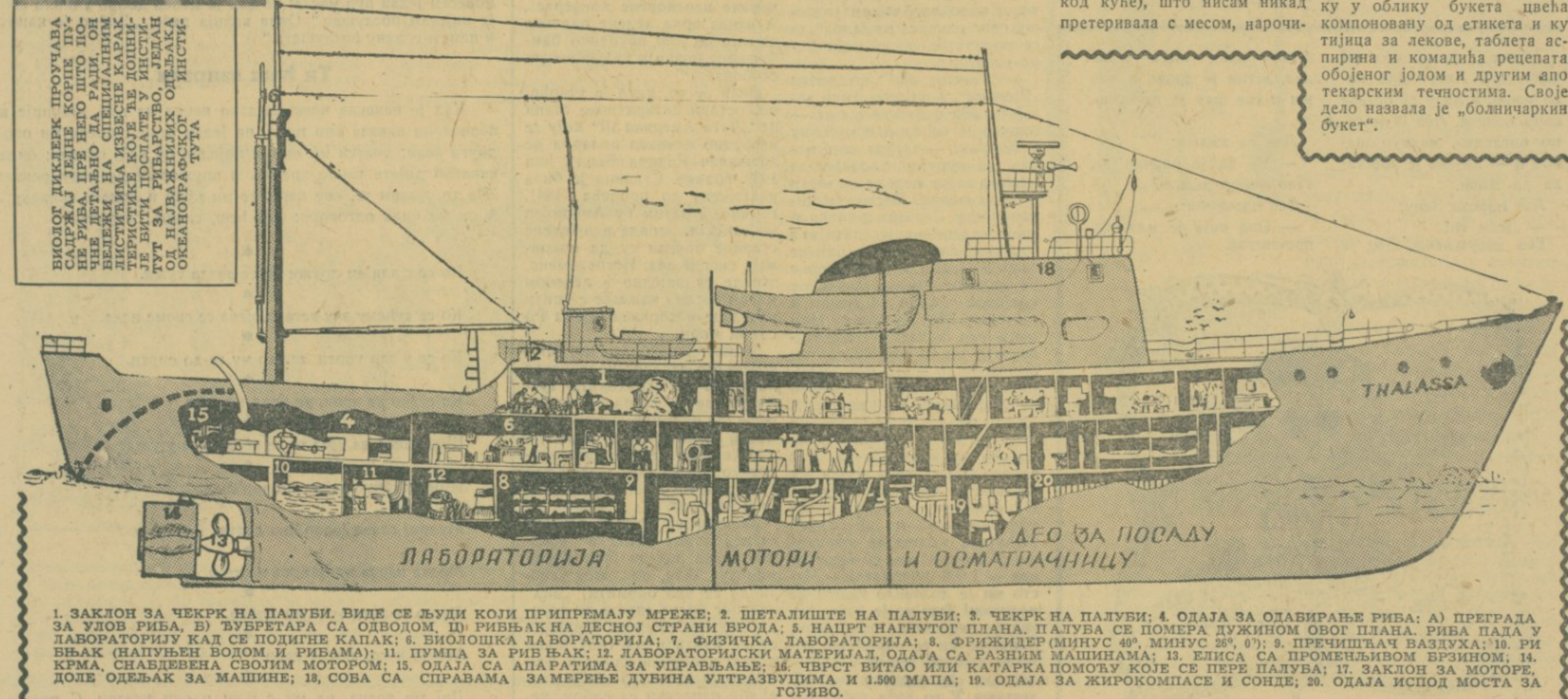
Рецепт за дујобечносћ

Виржини Контесуаз, рођена 9. јануара 1864. године у Моцжамеу, у Француској, на недавној прослави свог стогот рођендана изјавила је својим суграђанима: „Доживела сам сто година због тога што сам много радила, знала само за квалитетну и природну храну и хлеб (мешен и печен код куће), што нисам никад претеривала с месом, нарочи-

то свињским, и што сам пила само воду“.

БОЛНИЧАРКИН БУКЕТ

Ивон Барлоу, супруга једног лондонског лекара, поста ла је пионер нове врсте „уметности“. Начинила је слику у облику букета цвећа компоновану од етикета и кутијица за лекове, таблета аспирина и комадића речената обојеног јодом и другим апотекарским течностима. Своје дело назвала је „болничаркин букет“.

ДВОБОЈ СА ВЕРНЕРОМ ФОН БРАУНОМ

У тешким условима илегалности пољски научници, припадници покрета отпора, извршили су многа испитивања која су допринела решавању тајне ракетног оружја

Готово две деценије мира потиснуле су догађаје из прошлог рата, одгонетнуле многе његове тајне, а ипак међу многобројним ратним појединоцима по некад се налази на такве којима се треба вратити. Једна од њих је и историја „двобоја“ пољских научника са творцем по злу чувеног немачког „свемоћног оружја“, Вернером фон Брауном.

Пенеминде. Овај назив био је познат енглеској обавештајној служби још пре рата. Наиме, тада је из Норвешке дошло обавештење да на малом острву Узедом, у Балтичком мору, Немци врше проба ракетног оружја.

Ваздушна обавештајна служба чак је и набила фотографије, али оне тада ни стручњацима нису ништа говориле. После три године у Централну управу Интелигенс сервиса стигао је микрофилм са извештајем и описом полигона Пенеминде на острву Узедом.

Микрофилм и остали материјал донео је из Пољске шпијатни курир који је, да би стигао до Енглеске, морао илегално да се пробија кроз Немачку, Француску, Шпанију и Португалију.

Пољски покрет отпора веома је озбиљно схватио гласове који су се ширили 1943. године о постојању немачког „суперексцелентног“ оружја које је, тобоже, имало да обезбеди немачком рајху победоносан исход рата. Инжењер Антони Коцијан предузео је да осветли тајну оружја. Од неког Аустријанца, радисте на острву Узедом, дознао се некако да се тамо врше опити са „авионима без крила“. Пољски покрет отпора упутио је на острво свог обавештајца.

Његов први извештај гласио је да се на острву налазе многи камуфлирани индустријски објекти и велики концентративни логор.

Добивши ово обавештење од пољског покрета отпора, енглеска обавештајна служба упутила је на Пенеминде извиђачке авионе. На једном фотографском снимку који су извиђачи донели, паљиво сарадника Интелигенс сервиса привукао је необичан објект који је обликом подсећао на слово Т.

О значењу тог објекта код Енглеца није постојала никаква сумња. О томе, усталом, сведочи извештај главном штабу Хитлерове војске од 18. јула 1943. године: 600 енглеских авиона бомбардовало је Узедом укључујући и Пенеминде. Погинуо је командант полигона и стотине стручњака. Начелник штаба немачке авиације извршио је самоубиство.

У јесен 1943. године у Варшави, у једној аутомобилској несрећи, погинула су два немачка официра. Пољска обавештајна служба утврдила је да су обојица били специјалисти за ваздухопловство. У Варшаву су дошли из Близнија, недалеко од Дембине, где се налазио, што је пољском покрету отпора било познато, артиљеријски полигон. Такође је било утврђено да су немачки официри посетили и мало село Сарнаки на Бугу. Од пре извесног времена сељаци из Сарнакија и околних села чули су сталне јаке експлозије. Обавештајци послани у тај крај довели су извештај да се тамо врше проба „летелих бомби“. Делови распрснутих ракетних пројектила били су достављени инжењеру Коцијану, али је то било недовољно.

У мају 1944. једна ракета типа „Фау-2“, чији је творца био познати хитлеровски конструктор фон Браун, доспела је у Варшаву у руке пољских илегалца. Ракета је извађена са дна реке Буга, где је пала а није експлодирала, и допремљена је у Варшаву упркос густој мрежи хитлеровских патрола и стража.

У двобоју са фон Брауном ступили су пољски научници. Делови ракете дошли су у руке професору Јужефу Заводском који је до почетка рата био ректор Варшавског политехничког института. Утврђено је да је ракета била дугачка 12 метара. Њена глава садржавала је тону експлозивног материјала, а резервоари су били пројачани на 3,5 тоне горива. Ракета је укупно тежила 14 тона.

Пољски стручњак из области радио-технике професор Јаноз Грошковски (сада председник Пољске академије на-

ука, аутор многих научних радова) брижљиво је изнео претпоставку да се ракетом може управљати помоћу радија. Испитујући кварцни осцилограф ракете, добио је по тврду за ту претпоставку. Он је, такође, одредио да радио-отпреници раде на таласу од 14 метара, као и да отпреник ракете може да шаље на Земљу обавештења о својој брзини и висини лета.

Било је потребно много труда да би се утврдила врста горива које је покретало ракетне моторе. Ова испитивања вршена су не у лабораторијским условима, већ у приватном стану, и то помоћу

најпримитивнијих апарата. Ручком начињени лабораторијски пламеници, епрувете, плински решо... испред прозора кораца немачке патроле. Сваког тренутка патрола је могла да се заустави пред вратима. Али, човек нагнут над епруветом није тада мислио на опасност. У бочици је била нека зетјивава, безбојна и густа течност. Професор Марсел Струшински морао је да изврши анализу течности. Улио је мало у епрувету и стао да је загрева. Обична дестилација. Неочекивано, течност је почела да кључа и кипи. Научник је брзо тргао руку, али му је на њу ипак пало неколико капи. Кожа се покрила танким белом слојем. Резултат анализе био је изненађујући — течност у бочици био је — перхидрол! Обична водонична киселина, само невиђене концентрације: 80 процената. Та које је било утврђено да су цистерне на ракети могле да примају 3,5 тоне 75-процентног етил-алкохола и 5 тона течност кисеоника.

Резултати испитивања пољских научника, у више него тешким условима илегалности обављених, били су касније у потпуности потврђени. Касније — то значи пошто су делови ракете тајно били уквцани у енглески авион на пољском партизанском аеродрому негде код Тарнува, пребачени су у Енглеску и брижљиво проучени у војним лабораторијама у Лондону...

ЦИПЕЛЕ ЗА СЛОНА

Ни слонове не воле кад су бро заштитити. Његова сопственица изјавила је да му плете и дугачке вунене чарапе. С обзиром на величину слона израдили „дубоке“ ципеле од меке коже. Слон живи на једној фарми и од велике оштре зиме треба га добар за другу зиму.

Бим и Бум
by JOE MUSIAL

Зашто да ми само мудрујемо, а они да се забављају!

Зашто да само оне хијене уживају?? Ставику маску!

И ја су да наба-вим једну!

Сине? Шта то тражиш у остави? И зашто си толико велик?

Мора да сам порастао од пите!

Хеј! Оку и ја да порастем!

Безов-бразук! Краду наше пите!

Ову игру треба одиграти до краја!

Имате л' још оног мајмуна, што зна све трикове?

Аха! Ево ти кикирики!

Капетане! Зар сте се и ви нажали моје пите?

Ох! Ох!

По-циће треки чин!

Мама! У помоћ!

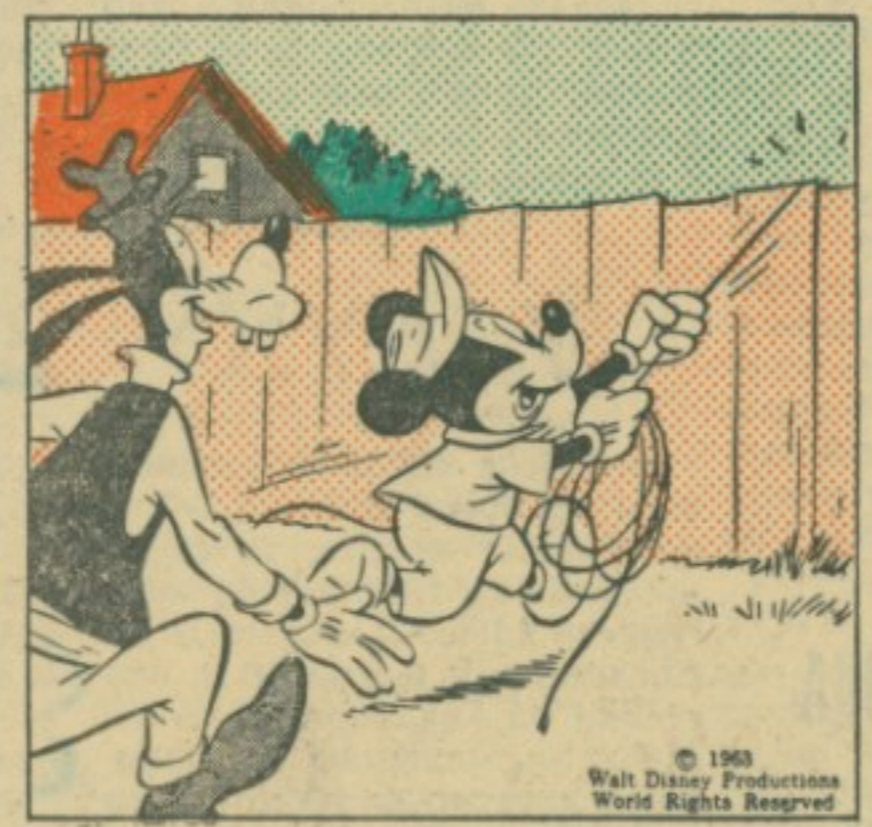
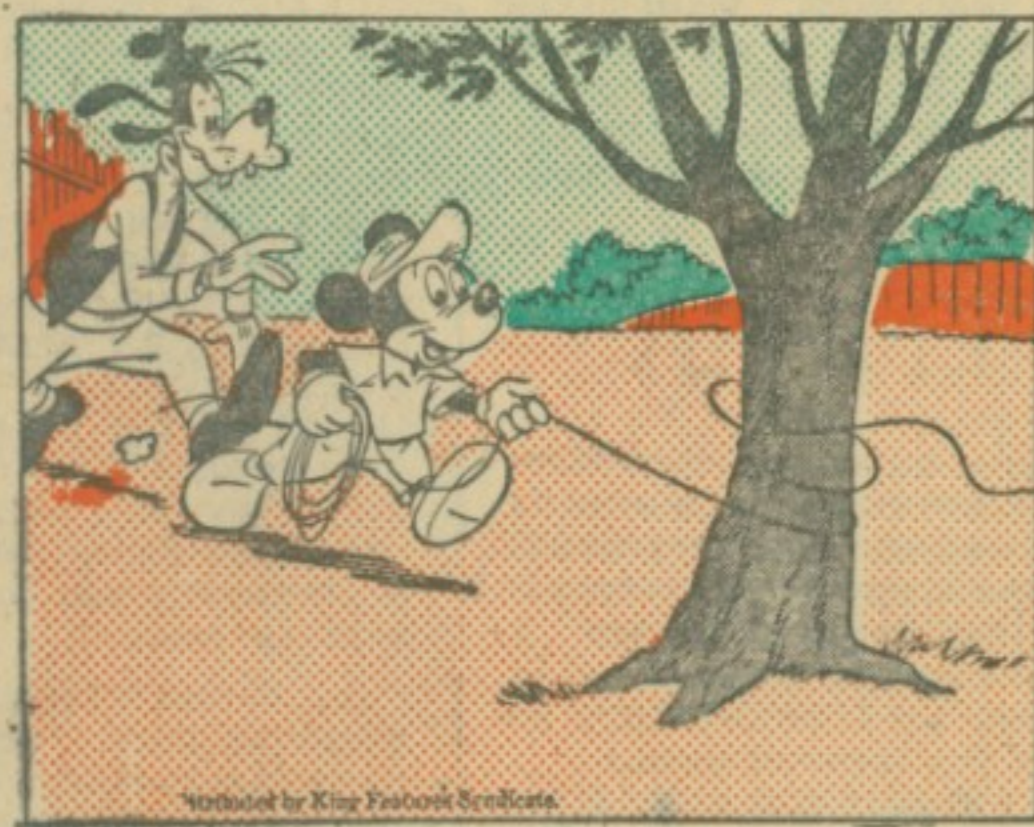
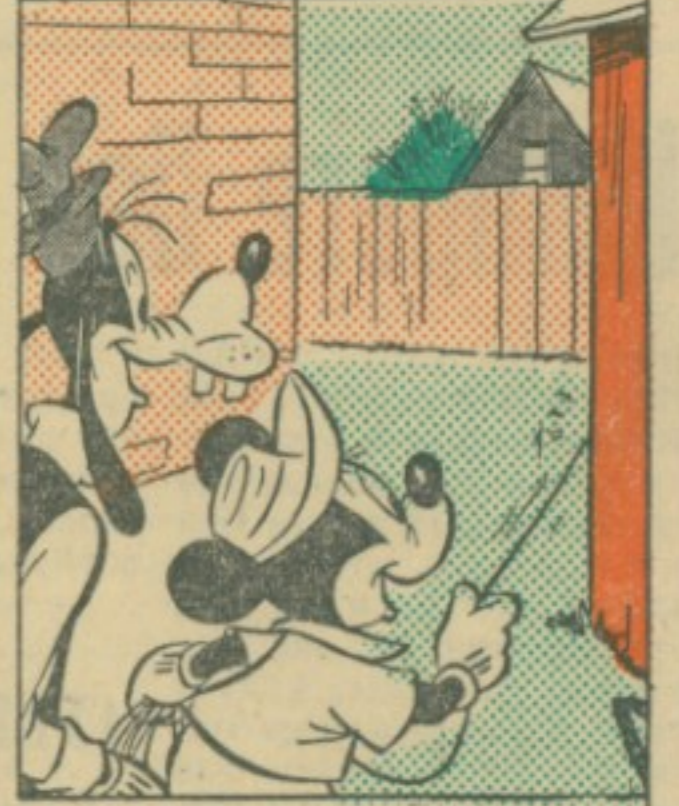
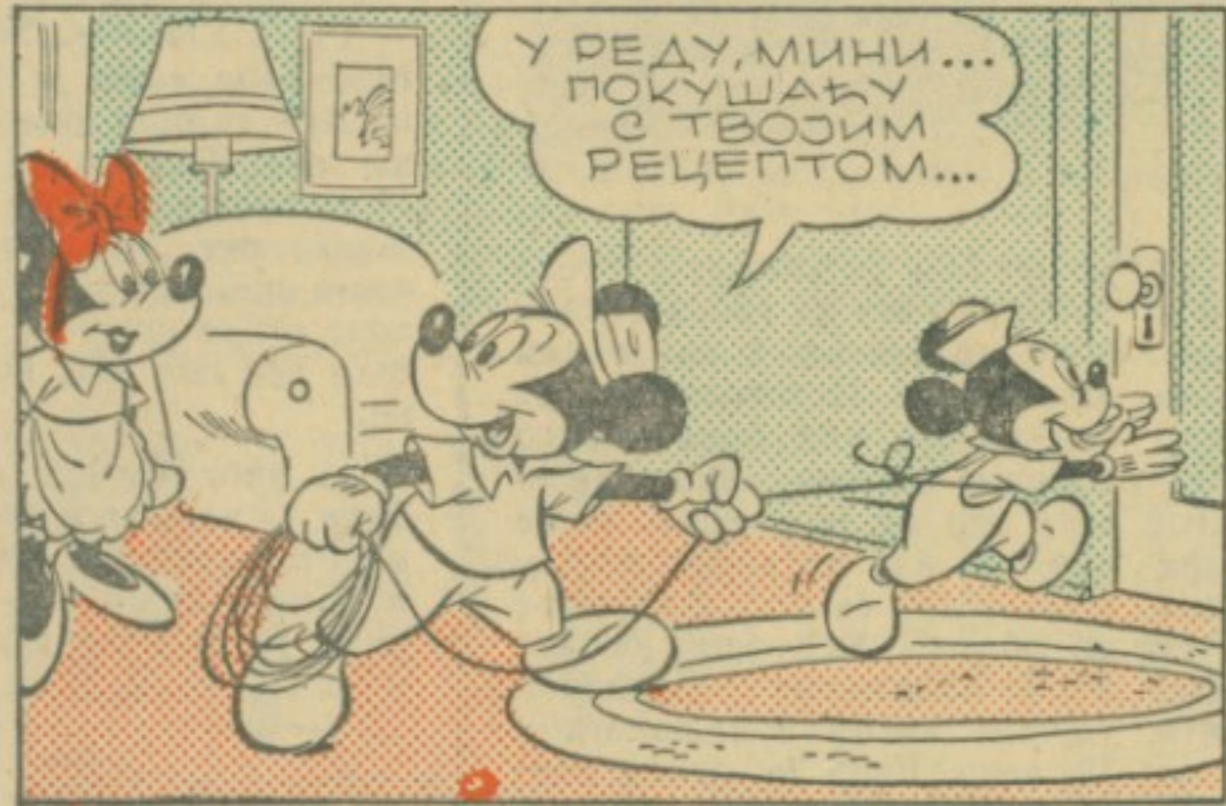
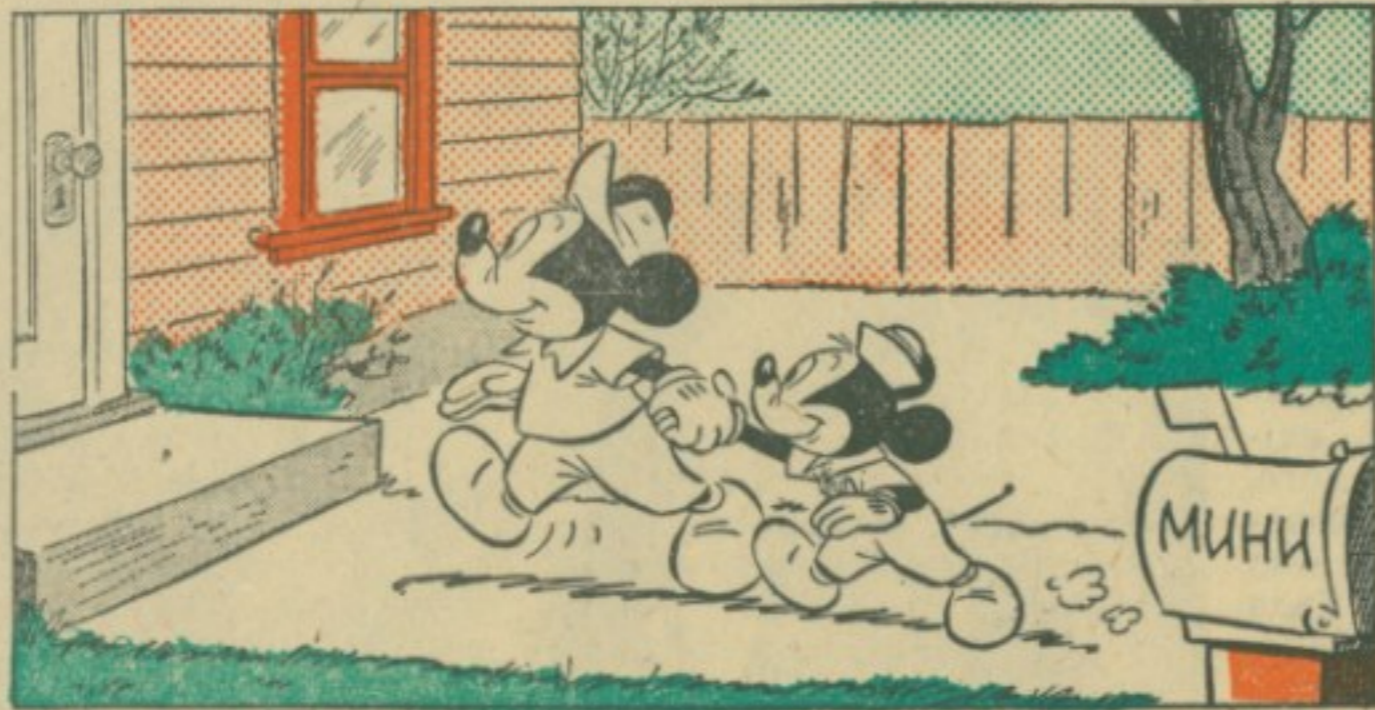
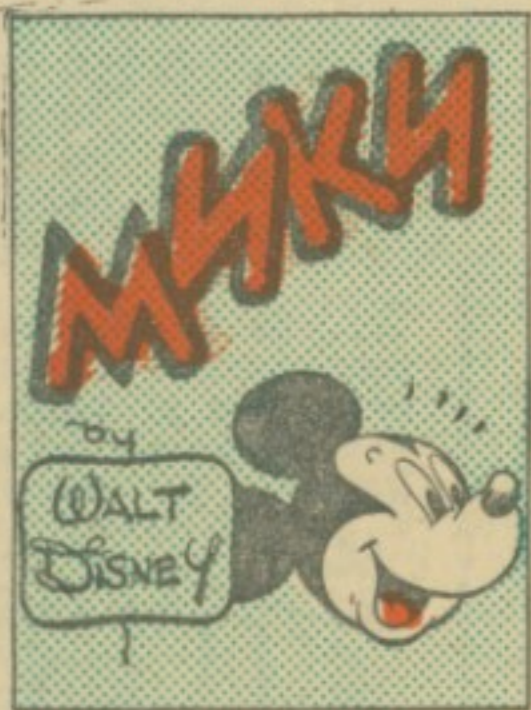
За кикирики би све учи-нио!

Докторе? Чиме да смањим делу која су још гора откако су порасла?

Неј ірешив њух

Полиција из града Редвуда, у америчкој савезној држави Калифорнији, имала је недавно још једну прилику да се увери у непогрешив њух свог пса, једног немачког овчара по имену Бото. У једној робној кући у граду зазвонило је алармно звонце када у њој није било никог. Полицијска патрола, која је места дошла, нашла је врата робне куће отворена, а пред вратом један аутомобил са отвореном пртљажницом. Полицијски пас-трагач Бото њухкао је мало у приземљу робне куће где су биле наслагане залихе говеђег, свињског и пилећег меса, а затим је јур-

нуо на први спрат и стао пред гомиле наслаганих пакета са специјалном храном за псе. Његов господар, уверен да се пас повео за својим личним укусом и апетитом, поново га је одвео у приземље. Међутим, чим је полицајац пустио пса, он је поново јурнуо на спрат, до хране за псе. Ова „игра“ понављала се пуна два часа, а тада је изненада гомила пакета са псећом храном стала да подрхтава и из ње се помолио — крадљивац.

Ква-Ква!

Урехује Паја Патак

ЛЕПО ВАСПИТАЊЕ
 — Од коже животиња — објашњава учитељ ђацима — људи праве крзно... Месо и масноћу користе за исхрану. А од костију... реци, Гајо, шта се ради са њима?
 — Ако су људи лепо васпитани — одговори Гаја — остављају их на ивицу свог тањира.

У ЗНАК ПОЗДРАВА
 Излазећи из једног чувеног ресторана Паја Патак каже главном келнеру:
 — Загрлите ме,
 — Због чега? — чуди се он.
 — Због тога — каже бесно Паја — што ме више нећете видети.

СЕРВИС
 Пера Ждера ушао у ресторан, ручао и кад је требало да плати он изјави газди да нема пара. Овај му, сав бесан, приђе и добро га изударе. У том приђе келнер који је Перу послуживао па му и он удари два шамара.
 — Због чега? — изненади се газда.
 — А мој сервис? — побуни се келнер.

ПРОБАЈ ПА БЕШ ВИДЕТИ
 Паја има малог пса-некинеза чија је длака тако дугачка да му се готово сјединила глава с репом.
 — Диван ти је пас — каже Шиља, — али где му је глава?
 — Повуци га за реп, ако те уједе онда му је то глава.